

Romano romská duše vodi

**Poutní místo
v Medžugorje**

**Coolhelp – pomoc,
která sluší**

**Romské portréty
na Pražském
hradě**

Romano vodi | září 2005 | číslo 9 | cena výtisku 20 Kč

Milena Hübschmannová tragicky zahynula

Vedoucí semináře romistiky a zakladatelka romistických studií na Univerzitě Karlově v Praze Doc. Milena Hübschmannová, CSc. tragicky zahynula ve věku 72 let při automobilové nehodě v jižní Africe. Při těžké dopravní nehodě zemřel vedle známé české romistiky i jihoafrický občan a další tři lidé byli těžce zraněni. Nehoda se stala ve čtvrtek 8. září kolem 11.40 středoevropského letního času přímo před policejní stanicí v Kameeldriftu, severně od Pretorie.

Milena Hübschmannová se narodila v roce 1933. Po maturitě na anglickém gymnáziu Howarda Fasta studovala hindštinu a urdštinu na FF UK v Praze; studia ukončila v roce 1956. Od roku 1953 se zajímala o romštinu, kterou se naučila v romských rodinách. Věnovala se sbírání romského folkloru (písni, příběhů, pohádek, zvyků). V letech 1956 až 1967 pracovala v Českém rozhlase a poté v Československé akademii věd, odkud musela odejít pro nesouhlas s asimilační politikou vůči Romům. Od roku 1982 vyučovala romštinu na Jazykové škole v Praze. Od roku 1991 byla profesorkou romistiky Indologického ústavu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

Milena Hübschmannová byla spoluautorkou romsko-českého a česko-romského slovníku, autorkou mnoha knih a překladů z romštiny, sběratelkou romských pohádek a redaktorkou časopisu romistických studií Romano Džaniben.

Milena Hübschmannová získala za svou práci řadu ocenění. V roce 1994 jí byla udělena Chartou 77 Cena Františka Křegla. U příležitosti oslav založení republiky byla 28. října 2002 oceněna prezidentem republiky Václavem Havlem Medailí Za zásluhy III. stupně. V roce 2003 získala medaili Za zásluhy I. stupně od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Zdeněk Ryšavý

Amari redakcia tumenge kamel
the irinel, hoj andre amare jakha
sanas igen pařivali the bari manušni
u andre amaro jilo imar ačhena.
Mi del tumenge o Deloro savoro,
so tumen diňan amenge.

Jarmila Balážová

FOTO: PETR JEDINÁK, JANA ŠUSTOVÁ, www.romove.cz

Soutěž

Milí čtenáři,
v minulém čísle jsme se ptali, kolik sourozenců má Vlasta Horváth. Horváthovic kluci jsou celkem 4. Ze správných odpovědí jsme vylosovali paní Evu Žákovou, které posíláme hudební CD.

Soutěžní otázka:

Skupina Bengas vydává nyní své druhé album. Jak zní jeho název? Pokud znáte odpověď, napište nám! Výherce získá hudební CD. Odpovědi zasílejte nejpozději do 1. 10. 2005 na adresu Romea, o. s., Žitná 49, 110 00 Praha 1, e-mailem na romea@romea.cz nebo SMS zprávou na telefonní číslo 777 298 995. Přejeme hodně štěstí.

- str. 1 milí čtenáři**
- str. 2–3 události**
- Pietní akt na místě sběrného tábora v Hodoníně
 - Unikátní romský obchůdek končí
 - Umíme se domluvit? Bohužel asi ne...
- str. 4–5 reportáž měsíce**
- Na počátku bylo slovo**
Plzeňské křesťanské centrum Logos každého překvapí: v malé pronajaté místnosti nejsou ani sochy svatých ani biblické výjevy, zato tam však stojí klávesy, kytara, buben.
- str. 6–7 komentovaná událost**
- Terrorismus za dveřmi**
Hrozí terorismus České republice? Bojí se lidé možných útoků?
fotoanketa
- str. 8–10 reportáž měsíce**
- Pomoc, která jde s módou**
Poslední prázdninový týden proběhla charitativní akce – dobrovolníci prodávali barevné plastové náramky.
- str. 11 sport**
- Romana v bílém**
Romaně je třináct a tenis hraje od svých čtyř let. Jistě to dotáhne daleko, vždyť už je tenisovou hvězdou několika kategorií.
- str. 12 aktuálně**
- ERTF požaduje část odškodného pro oběti holocaustu
 - Romové v Austrálii založili internetové rádio
 - Romské novinářky byly vyvedeny z festivalu Temipe
- str. 13 komentář**
- Epidemie strachu**
Obce teď stále častěji vystěhovávají ze svých center chudé obyvatele, hlavně Romy, a zaviňují tak vznik novodobých ghett.
- str. 14–16 pod povrchem**
- Něco na Medžugorje je**
Malou chudou vesničku Medžugorje v Bosně a Hercegovině proslavilo zjevení Panenky Marie. Od té doby se z ní stalo slavné poutní místo.
- str. 17 Portréty romských osobností na Pražském hradě**
Pražský hrad hostí v současné době výstavu amerického fotografa Chada Evanse Wyatta.
- str. 18 našima očima**
- Co si myslíte o zásahu na CzechTeku?**
Média zaplnil spor technářů s policií.
- str. 19 Novinky z diskotéky**
V minulém čísle jste si mohli přečíst reportáž o diskriminaci Romů. Nyní přinášíme rozhovor s jedním ze čveřice figurantů reportáže, redaktorem MF DNES Petrem Štefanem.
- str. 20 hudební recenze**
- Martin Lubenov Orkestar**
Nové album Dui droma skupiny Martin Lubenov Orkestar potěší milovníky jazzu i worldmusic.
- str. 21 kulturní střípky**
- Festival Pražský podzim představí cikánské tance a melodie
 - Výstava o historii Romů v Muzeu romské kultury
 - První romská knihovna vznikne v Ostravě
 - Černobílé portréty Chada Wyatta v knižní publikaci
- str. 22 putování za romskou duší**
- Je důležité dát dětem prostor**
Monika Kottárová z Plzně má práci, která ji baví a již by jí mohl leckdo závidět. Pracuje s romskými dětmi v mateřské školce Klubíčko.
- str. 23 romské osobnosti**
- Ján Cibula**
Lékař Ján Cibula v roce 1968 emigroval a v cizině začal pomáhat vzniku Mezinárodní romské unie.
- str. 24–25 Strýčkovské policajti**
Alenu Kissovou, romskou koordinátorku z Karviné, napadlo zorganizovat zajímavou akci pro romské děti.
- str. 26–28 sumarizace**
- titulní obálka:** Lenka Kučerová
zadní obálka: COOLHELP a studio Migren@

strany 8–10

strany 14–16

strany 24–25

Editorial Jarmila Balážová

Milí čtenáři,

Je lehce před polednem a já sedím v jedné z bulharských internetových kaváren, abych tu napsala poslední zbývající článek do zářijového čísla Romano vodi. Editoriál neboli úvodník se dá psát

dvěma způsoby, buď přiblížíte čtenářům jednotlivé materiály či alespoň některé z nich, nebo napíšete o něčem úplně jiném. Protenkrát zvolím právě ten druhý způsob.

Novinář na volné noze se musí poměrně ohánět, odměnu sklízí v podobě větší svobody v práci, tedy je-li alespoň trochu dobrý. Já mám to štěstí, že mám při volbě témat, ať již v rádiu, televizi či tomto časopise, značnou volnost. Dalším bonusem při novinářině na volné noze je čas. Nemáte ale řádně nárokové právo na X dní pěkně v klidu placených. To ani náhodou, prostě to záleží jen na vaší práci. Takže já jsem makala jako blázen, poslední tři dny před dovolenou to šílenství doznalo již rozměrů zralých na léčbu v psychiatrické léčebně. A pak jsem konečně ze soboty na neděli odletěla. Po hodině letu nám kapitán oznámil, že zjistil jakousi závadu na letadle a že se musíme vrátit do Prahy. Kupodivu naprostá většina cestujících zachovala ledový klid a jen v duchu přemítala nad rodinami, osudy, životy, neb často havarující letouny v posledních týdnech přece jen varují. Všechno ale dobře dopadlo a do Bulharska jsme nakonec, sice s tříhodinovým zpožděním, přiletěli.

Hodně jsem přemýšlela o tom, jak tráví ve školce první dny moje neteř, již jsem křtila. Moc se jí tam líbí, má ve školce spoustu kamarádů (jen jedna holčička ji údajně provokuje), všechno tam sní a tak. Prostě se zdá, že bude školku a v budoucnu i školu mít opravdu ráda. Zkrátka nám z ní roste studijní typ... že by dědičně získaná vlastnost po kmotře, tedy mně ;-)) ? A víte co, konečně nemáme v rodině jedináčka, můj bratr totiž asistoval u porodu a odstříhl vlastnoručně pupeční šňůru svému synovi. Když mi to ještě z porodního sálu volal a do mobilního sluchátka vzrušeně říkal: „Poslechni si, jak pláče můj syn,“ bylo to fakt dojemné. A do třetice moje další sestra čeká vytoužené miminko. Tak to je myslím hezká rekapitulace.

Ps: A aby té radosti nebylo zase příliš a život dal na srozuměnou, kdo tu velí, tak mi tři dny po začátku dovolené začal zvonit a pod tíhou sms pípat mobil: Milena Hübschmannová zemřela. Koho, kdo jí znal, by to nezasáhlo? Vždyť právě ona se zasloužila o uchování a rozvoj romštiny víc než kdokoli z nás. Snad jí alespoň částečně můžeme poděkovat za vše, co pro nás udělala speciální přílohou v dalším čísle Romano vodi a již nyní na serveru. Mileno, moc si vás budeme vážit. Vždycky.

Pietní akt na místě sběrného tábora v Hodoníně

FOTO: MUZEUM ROMSKÉ KULTURY/MAGDA KUCHARIČOVÁ

V místě bývalého sběrného tábora pro Romy v Hodoníně u Kunštátu proběhl pietní akt spojený s položením věnců k památníku a se mší. Akce měla připomenout tragické osudy lidí umístěných v táboře za druhé světové války. Mezi zhruba 120 účastníky plety za romské oběti nacismu na kopci Žalov byl i ombudsman Otakar Motejl a předseda Společenství Romů na Moravě Karel Holomek. Mši za oběti sloužil farář František Lízna.

Holomek ve své řeči apeloval na změnu české legislativy ve vztahu k odškodnění romských obětí holocaustu. Připomněl, že ze zhruba 7000 žadatelů o odškodnění uspěla zatím jen tři procenta.

Tábor sloužil k internaci romských rodin z Moravy, podobný určený pro české Romy stál v Letech u Písku. Romové byli odesíláni do táborů na základě četnického soupisu všech „Cikánů, cikánských mišenců a cikánským způsobem kočujících osob“.

Takzvaným cikánským táborem v Hodoníně u Kunštátu na Moravě prošlo od roku 1942 do roku 1944 na 1300 moravských Romů, 194 z nich tam zahynulo. Další 824 lidí odvezly transporty do koncentračního tábora v Osvětimi, kde skončila po zrušení hodonínského tábora i většina ze zbývajících vězňů.

V místě tábora dnes stojí rekreační zařízení s koupalištěm. **Zdeněk Ryšavý/ČTK**

Umíme se domluvit? Bohužel asi ne...

Olomouc hostila o víkendu již třetí ročník festivalu menšin s názvem Umíme se domluvit. V rámci tohoto festivalu se uskutečnilo i fotbalové utkání, na jehož jedné straně nastoupili pracovníci olomouckého magistrátu a na straně druhé Romové z organizace Společenství Romů na Moravě. V průběhu fotbalového zápasu se mezi hráči strhla potyčka. „Podle některých účastníků akce vyprovokovali střet sami úředníci magistrátu,“ sdělila Renata Kottnerová, romská koordinátorka olomouckého kraje. Podle slov jiných zúčastněných strčil jeden z úředníků do romského hráče, který mu dal předtím pěstí do krku. Na hřiště poté vběhla asi padesátka rozvášněných fotbalových fanoušků, mezi nimiž byli samozřejmě i Romové, a strhla se rvačka. „Pracovníci magistrátu byli opilí,“ uvedl pro informační server předseda Společenství Romů na Moravě Karel Holomek. Po příjezdu městských policistů požadovala pracovnice Společenství Romů na Moravě, aby byla provedena dechová zkouška zúčastněných hráčů. Ti se však rozutekli. „Naši kluci, kterým je 16 až 18 roků, pod vlivem alkoholu nebyli,“ sdělil dále Holomek.

Dva nejagresivnější útočníky předvedla místní policie ke zjištění totožnosti a případ se bude dále vyšetřovat jako přestupek. Česká

a zahraniční média znovu dokázala, že o Romech informují skutečně velmi často pouze v případech, když dojde k nějakému incidentu. Pokud by se v rámci festivalu Umíme se domluvit neudála žádná rvačka, nikdo by se o této kulturně sportovní akci nedozvěděl. Organizátoři akce v čele s romskou koordinátorkou Renátou Kottnerovou jsou odhodláni postupovat proti neobjektivnosti informací, které zveřejnil deník Blesk. „Oni ani nevyslechli obě zúčastněné strany a hned o tom napsali bulvární zprávu,“ sdělila pro informační server www.romea.cz Kottnerová.

V úterý 7. září, tedy tři dny po incidentu, došlo na obou stranách k jistému usmíření. Na vernisáži výstavy mapující současnost a tradiční romská řemesla si olomoucký primátor Martin Tesařík podal ruku s předsedkyní Společenství Romů na Moravě Jiřinou Somsiovou a uzavřel tak spor, který ovládl česká média. „Myslím, že symbolickým podáním ruky se situace urovnala,“ sdělila Somsiová.

Střety fotbalových fanoušků různých barev nejen dresů, ale i pleti, jsou ve světě denním chlebem a prostě už k fotbalu jaksí patří. A o co se v rámci festivalu vlastně jedná a co bylo jeho hlavním cílem? O tom už se nehovoří vůbec... **Jana Šedivcová**

Unikátní romský obchůdek Romen končí

Nerudova ulice číslo 32, velký nápis GYPSY GALERY a nezapomenutelná figurína Aranka oblečená do barevných suknic a cingrlátek. Romská hudba, vzácná a krásná díla romských umělců, ukázky tradičních romských řemesel. Krámek jediný svého druhu nejen v Čechách, ale v celé střední Evropě. To vše je již minulostí. 8. září obchůdek otevřel naposledy.

„Ten krám není soběstačný, nikdy ani nebyl,“ uvedla pro Romano vodi Hana Frištenská ze sdružení R-mosty, která stála u zrodu obchůdku. „Celé tři roky, co obchod fungoval, jsme ho dotováni ze sponzorských darů, a ty se teď už prostě nepodařilo sehnat,“ posteskla si. Jedním z důvodů byl jistě velmi vysoký pronájem prostoru v lukrativní Nerudově ulici. Podle slov Frištenské bylo samozřejmě možné pronajmout levněji prostor mimo centrum, ale jaká by byla návštěvnost? „Jestliže se má romská kultura představovat v plnohodnotné podobě, je potřeba, aby to bylo v lokalitách, kam lidé přijdou,“ řekla dále.

Romen založilo Občanského sdružení R-mosty. Na jeho zřízení se podílelo také sdružení Slovo 21 a Muzeum romské kultury v Brně. K vidění zde byla díla romských kovářů, košíkářů, korytářské výrobky, panenky nebo ručně malované hedvábné šátky. Návštěvníci si mohli také vybrat z široké škály hudebních CD a knih s romskou tematikou.

Jana Šedivcová

FOTO: STANISLAVA ONDOVA

Kutná Hora 1. 8.

Úředníci v Kutné Hoře hledají možnosti, kam umístit 22 obyvatel, kteří přišli o střechu nad hlavou při požáru. Objekt, v němž žili Romové, je neobyvatelný.

Brno 2. 8.

Sdružení IQ Roma servis získalo nové prostory v Hybešově ulici v Brně. Ve čtyřech místnostech, které sdružení pronajala židovská obec, chce sdružení zřídit vzdělávací centrum pro romskou mládež a centrum terénní sociální práce.

Cheb 10. 8.

Chebští Romové mají poprvé v historii města vstoupit do orgánů městské samosprávy. „Sociální odbor městského úřadu doporučil radním jmenovat sedmičlennou komisi pro romské záležitosti, ve které budou dva až tři zástupci Rady romských organizací v Chebu,“ uvedl místostarosta Chebu Václav Jakl.

Ústí nad Labem 13. 8.

Z komunitního centra v ústecké Maticíni ulici, které slouží především romským dětem, ukradla dvojice zlodějů elektronické překladače, diktafon, mobilní telefon a videorekordér s digitální kamerou. Policie již zadržela pětáctiletého recidivistu, kterého z vykradení centra podezřívá.

Plzeň 22. 8.

Policie dopadla čtveřici mladíků, kterou podezřívá z rasově motivovaného útoku na trojici Romů. Mladíci ve věku 17 až 19 let podle policie fyzicky napadli v dubnu v noci v Plzni dva mladé muže a dívku.

Ústí nad Labem 29. 8.

Premiér a místopředseda ČSSD Jiří Paroubek bude příští rok kandidovat ve volbách do Poslanecké sněmovny v Ústeckém kraji. Kromě jiného se chce zaměřit i na řešení nezaměstnanosti Romů. „To je ale záležitost na několik generací,“ uvedl.

Sofie 31. 8.

Bulharské úřady začaly s demolicí na černo zbudovaných staveb v romském ghettu na předměstí Sofie. Krok sofijské radnice kritizují ochránci lidských práv, podle kterých tak zůstanou bez přístřeší stovky lidí. K plánu zlikvidovat zchátralá romská ghetta přistoupila radnice poté, co se s rostoucím počtem Romů ve městě začaly množit stížnosti sousedů.

Bukurešť 3. srpna

První seminář z desetiměsíčního kursu veřejné diplomacie pro Romy, který je organizován Evropskou romskou informační kanceláří (ERIO) a nadací Diplo, proběhl v Bukurešti. Na devítidenním semináři se setkala 25 mladých romských aktivistů z 12 evropských zemí. Společně se účastnili lekcí a praktického vyučování pod vedením akademiků, novinářů, politiků a diplomatů. Mezi přednášejícími byl například Rudko Kawczynski, prezident Evropského fóra Romů a travellerů, nebo Nicolae Gheorghe, romský poradce ODIHR (OBSE). Účastníci budou pokračovat v kursu přes internet, na němž je pro ně připraveno vyučování online, setkají se znovu v Bruselu v prosinci a také v Ženevě v únoru 2006.

Banská Bystrica 2. srpna

Vůbec první památník slovenským Romům vyražděným za druhé světové války byl dnes odhalen v Muzeu SNP v Banské Bystrici. Památní deska ve vstupních prostorech muzea byla odhalena přesně 61 let poté, co ve vyhlazovacím táboře Osvětim vyvraždili nacisté 2878 evropských Romů. „Kolik slovenských Romů tehdy zahynulo v Osvětimi a celkově v době války v různých koncentračních táborech či při masových popravách, není dosud známo,“ řekla při odhalení desky etnologka Zuzana Kumánová, která se holocaustem Romů dlouhodobě zabývá.

Praha 11. srpna

Předseda nejsilnější opoziční strany ODS Mirek Topolánek se sešel s předsedkyní ultrapravicové Národní strany (NS) Petrou Edelmannovou. „Nahlásili se, byli tady půl hodiny a zase odešli,“ řekl Topolánek. Předvolební a povolební spolupráci, o níž měli podle některých zdrojů jednat, označil za nesmysl. To je ovšem v rozporu s tiskovým prohlášením, které na svém stranickém serveru zveřejnila Národní strana. „Tématem schůzky, o kterou požádala NS, byla možná aktivní povolební spolupráce obou subjektů. Výsledek jednání považuje předsedkyně Edelmannová za pozitivní,“ uvádí se v tiskovém prohlášení NS. ODS však tvrzení NS o schůzce odmítá. „V žádném případě se na ní nejednalo o jakékoli formě spolupráce obou politických stran, kterou vylučujeme,“ uvádí se v tiskovém prohlášení předsedy ODS.

Prostějov 11. srpna

Na Prostějovsku vznikla základní organizace KSČM, jejímiž členy jsou Romové. Iniciátorem je Ladislav Daniš, který kontaktoval

předsedu OV KSČM v Prostějově Josefa Mádra, že by chtěli Romové založit svou vlastní organizaci KSČM. „Musím se přiznat, že jsem nad celou záležitostí dost přemýšlel. Když jsem však uviděl seznam zájemců o vstup do KSČM, zjistil jsem, že v žádném případě nejde o problematické prostějovské Romy, ale o slušné lidi,“ uvedl Josef Mádr. Do čela výboru byl zvolen zmíněný Ladislav Daniš. Josef Mádr přiznal, že se setkal i s kritickými připomínkami. „Jsem přesvědčen, že se nemůžeme chovat jako jistý člověk v Německu ve 30. a 40. letech minulého století, a že i k Romům musíme najít pozitivní přístup,“ řekl Josef Mádr.

Praha 14. srpna

Nově vzniklá Romská demokratická sociální strana (RDSS) chce kandidovat ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2006. Strana se chce zaměřit především na řešení bytových problémů romských rodin, snížení romské nezaměstnanosti a na ochranu Romů před rasovými útoky. RDSS by se také ráda podílela na koordinaci vládní pomoci Romům, jak řekl předseda strany Miroslav Tancoš na druhém zasedání ústředního výboru RDSS.

Strana, která byla zaregistrována 22. března, má podle Tancoše zatím asi 900 členů a působí ve všech krajích. Vedení RDSS doufá, že se mu podaří najít společnou řeč s ostatními romskými stranami a sdruženími. „Nemusíme dělat koalice, ale musíme spolupracovat,“ řekl Tancoš. Na zasedání byl jako host přítomen předseda Romské občanské iniciativy Miroslav Karika. Tancoš informoval také o jednání s předsedou občanského sdružení Parlament Romů v ČR. V minulých parlamentních volbách kandidovala Romská občanská iniciativa, která získala něco přes 500 hlasů.

Praha 4. září

Tři mladí muži napadli ve večerních hodinách na Národní třídě v centru Prahy romský pár. Mladíci, vzhledem připomínající příznivce hnutí skinheads, nejdříve slovně a poté i fyzicky zaútočili na osmnáctiletou těhotnou dívku a jejího o tři roky staršího přítele. Oba utrpěli lehká poranění. Útočníky zadržela policie ve spolupráci se městskými strážníky. Násilníci ve věku čtyřicet a jedenadvacet a devatenáct let jsou obviněni z ublížení na zdraví a z podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka, sdělila mluvčí pražské policie Iva Knolová. Útočníci nejprve hajlovali a křičeli pokřik často slychaný na skinheadských srazích: „Antifa, cha cha cha.“ Trio mladíků na sobě mělo černé mikiny, tmavé kapsákové kraťasy a bílé ponožky. Jeden z nich měl na mikině nápis Skinheads.

vdalosti

Romano voři
září 2005

Na počátku bylo

Malá pronajatá místnost. Stará školní tabule, meotar, dva nápisy na stěnách. Žádné sochy svatých ani biblické výjevy. Místo nich kytara, klávesy, bubny a zpěv. A bubeníkem je kazatel. To je plzeňské křesťanské centrum Logos.

Zdeněk Neumann

Křesťanské centrum Logos sídlí v malé místnosti nedaleko plzeňského nádraží Jižní předměstí. Lidi, kteří sem pravidelně chodí, spojuje jediné. Víra v boha. Převládají Romové, chodí jsem ale i gádžové a taky Čínané. Jedná se tedy o jakési multikulturní duchovní společenství. Nepatří pod žádnou velkou církev nebo její odnož. Logos, což v latinském překladu znamená slovo, je svobodný křesťanský sbor. Je neděle, tři hodiny odpoledne, a uvnitř křesťanského centra je spousta Romů. Odhadem asi třicet čtyřicet. Všichni důvěrně kon-

verzují a jsou očividně mile naladěni. V popředí pod nápisem Všechno je stvořeno skrze Ježíše a pro Ježíše se připravují muzikanti. Elektrické klávesy, kytara, bubny a zpěv. A s úderem třetí to naplno rozjždějí. Je to skutečný nářez. Taneční hudba, možná trochu do rocku, výrazný krásný dívčí zpěv, všichni tancují, zpívají a jásají. Ve vzduchu je cítit nadšení a víra. Zpívá se česky i romsky. Nikdy jsem při bohoslužbě nic podobného nezažila. Svým nadšením mi tihle lidé snad trochu připomněli vyznavače hnutí Hare Krišna, kteří chodí po ulicích a zpívají a rozdávají dobrou náladu kolemjdoucím. Prostě to mělo skutečně náboj a bylo vidět, že tihle lidé jsou tady spokojeni.

„Křesťanské centrum Logos vzniklo v roce 1998,“ řekl mi český pastor Zdeněk Neumann. Neumann pracoval několik let v dětském domově a poté ve zvláštní škole, kde se setkal s Romy. „Začal jsem je poznávat a zjistil jsem, že k nim mám blízko,“ svěřil se. „Romové mají k Bohu blíž.“ Kromě něj slouží mše ještě Ivan

Děti se zaujetím poslouchají biblické příběhy a zpívají

Je to skutečný nářez. Taneční hudba, možná trochu do rocku, výrazný krásný dívčí zpěv, všichni tancují, zpívají a jásají. Ve vzduchu je cítit nadšení a víra. Zpívá se česky i romsky.

Čonka, romský kazatel, a čínský pastor Wong. „Začínali jsme původně jako romský sbor s názvem Peñuel. Vedle toho existoval ještě paralelně český sbor Imanuel,“ vypráví o počátcích křesťanského společenství pastor Neumann. „Loni jsme se ale rozhodli, že tyhle dva separované sbory spojíme.“ Přednášky

Tato žena věří v Boha už od útlého dětství a nechybí na žádné zdejší bohoslužbě

slovo

reportáž měsíce

a kázání probíhají dnes už jen česky. Na počátku tomu tak ale nebylo.

„Jeden čas fungovalo kázání v romštině, ale neosvědčilo se to,“ vypráví mladík Petr, který má ve sboru na starost děti. „Samotní Romové neměli zájem, oni rozumějí velice dobře česky, a u těch mladších je ten problém spíše

opačný, romsky neumějí,“ vypráví. „Tak jsme se vrátili zpět k češtině.“ Pastor Neumann však dodává: „V současné době připravujeme Markovo evangelium na překlad do romštiny. Romský jazyk je ale v tomto případě jen prostředek, skrz který přichází k Romům slovo boží,“ dodává.

Zpívalo se asi hodinu. Když zpěv

a jástot ustal, předstoupil před věřící pastor Neumann a začal hovořit. Nebylo to klasické čtení z bible. Mluvil hovorově, jasně, poukazoval na odkazy ze současného světa. Hodně netradiční způsob bohoslužby. Kdyby nezaznělo vždy po několikáté větě ALELUJA, ani by člověk neřekl, že sedí v křesťanském sboru. To už tam ale seděli jen dospělí. Mladík Petr totiž ihned po skončení oslavných zpěvů odvedl všechny přítomné děti do protější budovy. „Pro děti je tohle hodně náročné, my vždycky s kytarou odcházíme vedle, zpíváme si, povidáme a čteme biblické příběhy.

Poprosila jsem Petra, zda mohu jít na chvilku s nimi. Souhlasil. „Víte, já jsem bývalý narkoman a tohle je pro mě očista,“ svěřil se mi sympatický mladík. „Byl jsem na dně a toužil jsem poznat pravdu. Prošel jsem si léčením a hledal jsem. Uslyšel jsem slovo boží a oslovilo mě to. Začal jsem ho pak šířit dál. Nejprve mezi narkomany. Tam jsem poznal spoustu romských rodin a zjistil jsem, že mám pro Romy srdce. Jsem sice Čech, ale s Romy prostě nějak cítím a přemýšlím trochu jako Rom,“ řekl mi Petr. A tak se začal věnovat malým romským věřícím v Plzni. Přišli jsme do malé kanceláře, děti si posedali na gauč a začalo se zpívat. Asi po dvou písních je Petr vyzval k modlitbě. Děti se začali jedno po druhém modlit. „Pane Ježíši, prosím, ať už není můj brácha nemocnej,“ modlil se asi desetiletý romský chlapec. Z jeho slov číselna upřímnost a skutečná víra.

Ivan Čonka

Romský kazatel Ivan Čonka se mnou odmítl hovořit. Sam tu neděli nekázal, předvedl se zato jako výborný bubeník. V kostele jsem však objevila jeho matku, která byla k rozhovoru přístupnější. „Ten chlapec, co hraje na varhany, je můj vnuk a bubeník je můj syn,“ vyprávěla s hrdostí. „Ivan se dostal k víře v kriminálu. Přivedli ho na boží cestu. Když se pak vrátil domů, vyprávěl nám o Bohu a rozhodl se šířit víru dál. Potom založili sbor a od té doby sem pravidelně chodíme,“ řekla mi paní Čonková.

Petr mi jako jediný trochu přiblížil, v čem se jejich křesťanské společenství liší od ostatních. „Tohle není tradiční čtení z bible. My se snažíme dělat ve skutečnosti to, co bible káže. Nedá se ani říct, že vycházíme z bible, my se do ní spíš navracíme. Čerpáme z ní. Současnost se nedá vyjmout, takže je nutné ji do toho taky zakomponovat. Kultura se mění, civilizace jde dopředu, ale slovo boží je neměnné.“

Biblický zpěv v rockovém hávu si přítomní skutečně užívají

Otázka:

Zprávy o teroristických útocích se v médiích objevují čím dál častěji. Přicházejí z různých koutů světa a hrůza a strach zasažených nás děsí. Mají také lidé v České republice obavy z teroristických činů?

Helena Gorolová
na mateřské dovolené, Praha

To, co se dělo v Egyptě, jsem nějak mimorádně nesledovala. Myslím si, že teroristické útoky jsou pro svět ostrašující. Já sama se ale útoků na Českou

republiku nebojím, myslím, že nám to nehrozí. To by se tu už něco dělo dávno předtím.

Josef Kovář
projektant, Praha

Samozřejmě je to reálná obava. Pokud nějaký blázen zaútočí, je mu jedno, kde to bude. Bezesporu jsou to všechno akce velké skupiny lidí, které šéfuje

al-Kajda. Zprávy samozřejmě sleduji a teroristické útoky jednoznačně odsuzuji.

Darina Baníková
v domácnosti, Praha

Útoky v Londýně a Egyptě jsem v televizi sledovala, bylo to hrozné. Všechno to má určitě na svědomí Al-Kajda, ta tady dělá peklo! Vezměte si, že i sem můžou například

do velkých obchodních domů hodit bombu! A co my s tím zmůžeme? Nic.

Eva Kohoutová
nezaměstnaná, Praha

Nebojím se. Myslím si, že nic horšího, než je stávající situace, nás v Čechách potkat nemůže. Kdyby každý člověk dělal to, co má, nemusel by se nikdo bát. Zprávy o teroristických útocích samozřejmě sleduji, je to pořád dokola, trvá to už dlouho. Sama se chystám do ciziny na dovolenou.

Jsem toho názoru, že pokud na někoho někde něco čeká, stejně se tomu člověk nevyhne. Na každou akci je reakce.

Terorismus za

Naivní úvahy pacifistů o tom, že terorismus vzniká pouze v sebeobraně, stejně tak jako postuláty o tom, „kdo za to může“, je nutno kategoricky odmítnout.

Autor **Simona Cigánková**

Připomeňme jen, že podle některých demagogů za vše může „tupá masa, která jde v případě obav zvolit Bushe, která se řídí strachem a nikoli rozumem“ a které mnohdy ani nepřísluší volební právo (!), podle jiných pak jsou viníkem „médií, která v rámci demokracie šíří strach a tím napomáhají terorismu“. Jenže pro potlačení terorismu nestačí, že by se o činech teroristů nepsalo a nemluvalo! To jsou přece praktiky, které jsme zažili za bolševiků: nepsat o ničem ošklivém a tlouci lidem do hlav, že je všechno bezva.

Už z definice terorismu, cit. „...jde o formu psychologické války – cílevědomého násilí proti nezainteresovaným osobám či majetku za účelem dosažení politických, kriminálních i jiných cílů; terorismus vyvolává psychologický efekt, vyplývající z pocitu nebezpečí, ohrožení. Jeho prostřednictvím se teroristé snaží vyvolat ve společnosti změnu postojů, které mohou vést ke krizi na různých úrovních...“, vyplývá, že jde o proces do detailů promyšlený, s cílem způsobit co největší zmatek a ztráty. Uvažme například Egypt z poslední doby; tam jsou v centru zájmu teroristů hotely a tržiště

(vždyť turismus tuto zemi živí); v Londýně pak metro (co více může zasáhnout takovou metropolí nežli ztráty na životech a dopravní kolaps?!?); v New Yorku mrakodrapy, symboly amerického způsobu života.

Častým motivem teroristických útoků je ideologie. Teroristé jsou v převážné míře fanatičtí profesionálové, kteří jsou motivováni politicky, nábožensky, rasově či etnic-ky. Další hnací silou jejich konání mohou být zisk, experiment, vandalismus, touha po uznání či afekt. Všechny motivy jsou nebezpečné a o jejich tragických dopadech nemá smysl pochybovat.

I po 11. září jsme žili v jakémsi mlhavém oparu vědomí, že teroristé jsou od nás na hony vzdáleni. Málokdo ví, že i teď, po otřesných útocích v Madridu, v Londýně a po první české oběti teroru v Egyptě, v Evropě působí minimálně pět významných EVROPSKÝCH teroristických organizací: od známější ETA (hnutí baskických separatistů Vlast a svoboda) přes italskou Brigate rosse a Irskou republikánskou armádu se dostáváme k teroristické organizaci Frakce Rudé armády, která vznikla v roce 1968 z původně zločinecké organizace RAF Baader-Meinhofová;

Anketa na www.romea.cz

Máte strach z toho, že by teroristé mohli zaútočit i v ČR?

Ano 57% **Ne 43%**

Stav ke dni 14. 9. 2005

Diskusní fórum na www.romea.cz

Přidáváme výběr z příspěvků, které jste nám poslali do naší internetové diskuse.

@ Punker

Teroristické útoky jsou staré jak lidstvo samo a podnětem k útokům bylo vždy fanatické vyznání, připomeňme si třeba křížové války ve jménu křesťanství, upalování čarodějnic nebo učenců v oboru astronomie, a pokračuje to pořád. Nikde jsem nevyčetl, že by oběťmi těchto útoků byli neřadí a podobně, bohužel jen nevinní lidé. Myslím si, že člověk jako výtvar přírody je pěkný parazit a neřád v ekosystému.

dveřmi

členové této organizace jsou hledáni i v naší zemi. A Strana pracujících Kurdistanu PKK? Ta je extremistickou levicovou stranou operující v Turecku, která své „úsilí“ zdůvodňuje snahou o vytvoření samostatného Kurdistanu. Zmiňme ještě Přímou akci ve Francii, komunistické bojové buňky v Belgii, neonacistické a krajně pravice skupiny extremistů v Německu – a najednou zjišťujeme, že v našem bezprostředním okolí se to teroristy jen hemží. A hemžilo se i dříve – vzpomeňme jen na obrázky bomb, vylepované ve všech stanicích londýnského metra v 80. a 90. letech, kdy IRA četnými pumovými atentáty terorizovala bezbranné obyvatelstvo. Je hrozné, že během více než 30letého teroru zemřelo např. v Severním Irsku přes tři tisíce lidí; sama IRA se přihlásila k 1 800 mrtvých. (Příměří mezi britskou vládou a radikály panuje od roku 1997, ale rozhodně se je nedaří plnit beze zbytku.)

Ne, nejde o dramatizování situace. Je třeba si uvědomit, co všechno dnešní teroristický „boom“ znamená pro nás, pro náš každodenní život. Jsme národem, který rád a hodně cestuje. Mnohdy si ani neuvědomujeme, že je opravdu nezbytné si zjistit všechny realie – a to i politické – o místě, kam se chystáme na dovolenou či na pracovní cestu. Nezbytným minimem jsou proto kontakty (adresy, telefonická spojení i jména odpovědných osob) na české ambasády a konzuláty v té které zemi, je nutné si zjistit všechna telefonní čísla tísňového volání – zdravotníky, policii, hasiče. Důležité je i vědět, kam se obrátit v případě úrazů, zdravotních obtíží – ne vždy jsou delegáti cestovních kanceláří

schopni rychle a účinně poradit a zasáhnout v případě, že se nám cokoli nepříjemného na cestách přihodí.

Asi před rokem mi kamarádka vyprávěla s rozzářenými očima, jak si vzala v Káhiře Egyptana a proto, aby mu rodina neutrhla hlavu, přestoupila na muslimskou víru. Byla nadšená z toho, že po ní v mešitě chtěli slib, že bude bojovat proti násilí a terorismu tak, jak muslimům přikazuje korán. Říkala: „Vidíš, oni nejsou všichni tak strašní, jak se všude po světě povídá,

oni mají boj proti násilí přímo ve své „bibli“! Ano, v tom má pravdu. Teroristy nelze rozdělit na proteroristické muslimy a anti-teroristické křesťany. Terorismus jde napříč vírou, národností, například politickou příslušností, barvou pleti. Jde napříč kontinenty, neohlíží se napravo ani nalevo –

a ničí. Ničí lidské životy, ničí majetek, ničí náš klid a bezpečí. Nelze proto jen přihlížet a doufat, že naše blízké i nás osobně terorismus nijak nezasáhne!

A co u nás doma? Pozorně sledujme jakákoli extremistická prohlášení politických představitelů, která bývají často zahalována do roušky „hájení národních zájmů“; je třeba „zavětvit“ i v případech, kdy se různí představitelé skupin obyvatel militantně vyjadřují či chovají při rozličných příležitostech. Jsme přece občané země, kde násilí a teror není tak dávnou minulostí, a je velmi nebezpečným precedensem do budoucna přehlížet příznaky nesnášenlivosti, intolerance a nenávisti vůči komukoli z nás. Jsme také voliči; musíme tedy zodpovědně zvažovat nebezpečí volby těch, kteří mohou na dlouhou dobu tragicky ovlivnit budoucnost naší země. ■

I po 11. září jsme žili v jakémsi mlhavém oparu vědomí, že teroristé jsou od nás na hony vzdáleni.

@ Viola

Z teroristických útoků strach nemám, poněvadž žiji v klidné zemi za oceánem, ale mám strach o vás Romy, kteří ještě pořád žijete v České republice a říkáte jí Domov můj.

@ Jája

Teroristické útoky provádějí příslušníci méně úspěšných národů proti příslušníkům úspěšnějších. Jedná se o imigranty nebo jejich potomky, kteří utekli

od „svých“ k „cizím“, aby si polepšili. Psychologové přišli s teorií, že nenávist se rodí z toho, že někdo vidí, že je druhý lepší a sám na to nemá. Neumějí vyřešit rozpor (a on ani vyřešit nejde): chtějí se mít jako ti lepší, ale nechtějí žít jako oni. Takže hrozí ČR terorismus?

@ Exe

Co je strašnější pro běžného občana? Strávit dovolenou v Šarmu ohroženém teroristy, nebo v Chánově? Čeho by se asi více bál?

Připravili **Jana Šedivcová**
a **Tomáš Bystrý**

7

komentovaná událost

Simona Pejčlová

produkcí, Praha

Myslím si, že když budeme do toho všeho, co se ve světě děje, jako stát příliš zasahovat, může to pro nás být dost nebezpečné. V době, kdy v Egyptě k teroristickému útoku došlo, byl můj kolega nedaleko centra, kde se ta děsivá událost odehrála. Naštěstí se mu nic nestalo.

Štefan Turek

žák základní školy, Praha

Obavy z teroristů trochu mám, abych řekl pravdu. Podle mě možná hrozí nebezpečí, že by mohli zaútočit i na nás, ale opravdu nevím. Je to složité. Televizní zprávy sleduji každý den, takže ani nedávné teroristické útoky mi neunikly.

Anna Šebová

důchodkyně, Praha

Nemám z ničeho strach. Myslím si, že tady v Čechách nám nic nehrozí. V televizi jsem to všechno sledovala. Tady v Čechách už byly horší věci.

Věra Sabová

v domácnosti, Praha

Teroristické akce, které se nedávno odehrály v Londýně a Egyptě, jsem viděla v televizi. Působilo to na mě hrozně depresivně. Z útoku teroristů na naši zemi ale já osobně strach nemám. Držím se toho, že co má přijít, přijde. My bychom s tím už tak či tak nic dělat nemohli.

Julius Korman

důchodce, Praha

To víte, že strach z teroristů taky máme! Člověk nikdy neví, co ho může ještě potkat. Kdyby teroristé na Českou republiku zaútočili, byl by to náš konec. My jsme malá země, takže bychom nic nezmohli. Zpráva o teroristických útocích jsem v médiích pravidelně sledoval.

fotoanketa

Romano voří
září 2005

internetová
diskuse

coolhelp

Pomoc, která

Během posledního prázdninového týdnu ovládla česká města náramková mánie. Všude bylo možné vidět lidi s pestrobarevnými plastovými náramky na ruce. Ve světě jsou dnes dost moderní, a snad proto se ani Češi nenechali zahanbit.

Náramků s nápisem Coolhelp bylo celkem deset a každá barva symbolizovala jednu neziskovou organizaci, na jejíž činnost výtěžek z prodeje náramků poputuje. Ten, kdo si zakoupil náramek černé barvy, podpořil naše sdružení Romea a časopis Romano vodi.

Historie

Projekt Coolhelp se zrodil z image vlny, která prochází napříč celou Evropou. Po vzoru zahraničních partnerů mohou lidé prostřednictvím nákupu různobarevných plastových náramků podpořit činnost neziskových organizací a jejich projekty. „První slavný projekt LIVESTRONG ‚rozjel‘ cyklista Lance Armstrong,“ sdělil časopisu

Romano vodi iniciátor projektu Coolhelp v České republice Filip Lassak. „Armstrong v devadesátých letech onemocněl rakovinou, kterou se mu nakonec podařilo překonat. Po uzdravení se rozhodl pomoci i ostatním lidem, kteří s touto zákeřnou nemocí bojují, a založil nadaci na léčbu rakoviny. Každý, kdo si tehdy zakoupil náramek žluté barvy, mohl přispět na léčbu onemocnění. Armstrongova nadace brzy získala velkou popularitu nejen ve Spojených státech, ale i jinde ve světě. Postupem času se přidávaly další a další charitativní organizace a každá si zvolila barvu svého náramku. Podobným zajímavým projektem byl černobílý náramek společnosti NIKE, který měl upozornit na rasovou

diskriminaci ve sportu,“ řekl Lassak. Celosvětové náramkové šílenství poté odstartovaly známé osobnosti, které začaly tyto náramky hrdě nosit. Naposledy se tak stalo díky koncertu LIVE8, jenž měl vyburcovat veřejnost k tlaku na představitele zemí G8. Lidé mohli zakoupením náramku přispět na záchranu hladovějících v Africe. Ve světě už se jedná skutečně o velký fenomén. Barevné náramky nosí známí zpěváci, herci a další osobnosti, například zpěvák kapely U2 Bono Vox, herci Brad Pitt nebo Geore Clooney a také modelka Claudia Schifferová. Z nošení barevných plastových náramků se stal obrovský celosvětový trend, díky kterému má každý možnost vyjádřit svoji podporu dané organizaci.

Deset barviček v České republice

V České republice se organizátoři akce, občanské sdružení Coolhelp, rozhodli nabídnout hned deset barevných náramků. Každý z nich symbolizuje jinou organizaci a výtěžek z jejich prodeje je určen na činnost neziskových organizací působících na území ČR. „Měl jsem blízko k lidem, kteří realizovali projekt LIVESTRONG, a proto jsme se rozhodli uspořádat podobný projekt i tady,“ sdělil nám hlavní iniciátor projektu Filip Lassak. „V neziskovém sektoru spatřujeme propastný rozdíl mezi velkými organizacemi a těmi menšími. Velké si mohou dovolit rozsáhlé informační kampaně a moderní marketingové postupy,“ zhodnotil Lassak důvod, proč se rozhodli podpořit spíše menší neziskové organizace. „Oslovili jsme několik neziskových organizací, které se zabývají různými problematikami a které jsou schopné z výtěžku realizovat konkrétní projekt,“ uvedl dále

Mít na ruce všech deset náramků? Proč ne...

Lassak. Nakonec bylo tedy vybráno deset organizací a deset různých barev.

„Je to dobrý nápad, nový módní trend, projekt má naději na úspěch,“ řekla Romano vodi Květa Fričová z Nadace pro transplantaci kostní dřeně. „Jejich“ žlutý náramek se v ulicích prodával asi nejvíce. „Naše cílová skupina jsou mimo jiné mladí lidé od 18 do 35 let, kteří vstupují do registru dobrovolných dárců,“ zdůvodnila Fričová, proč se rozhodli účastnit se projektu Coolhelp.

Potřebu sdělovat informace převážně mladým lidem pociťuje také

Iniciátor projektu Coolhelp v České republice Filip Lassak

jde s módou

coolhelp

Martin Ander z ekologického hnutí Duha, jež dostalo samozřejmě barvu zelenou. „Mladí lidé jsou nastupující generací, která se rozhodne, zda budeme své okolí nadále krátkozrace ničit a znečišťovat, nebo zda se začneme chovat tak, abychom mohli žít ve zdravém a čistém prostředí,“ říká Ander.

Koupí modrého náramku jsme mohli přispět také na Ligu za práva vozíčkářů. „Jsme rádi, že tento projekt alespoň na pár dní obrátí pozornost lidí na problémy občanů se zdravotním postižením. Pro organizace našeho typu

je to mimořádně důležité a jsme samozřejmě rádi i za následný finanční efekt,“ vysvětlil pracovník ligy.

Zisk z prodeje tmavě zeleného náramku organizace DROP IN bude zase využit na kampaň pro dekriminizaci marihuany. Vedoucí psycholog a supervizor organizace PhDr. Ivan Douda pro Romano vodi uvedl, že doufá, že se tato světová móda ujme i v České republice. „Dekriminalizace marihuany je pro mladé přitažlivé téma, které je neustále ve hře, a bude se o něm ještě dlouho diskutovat,“ uvedl Douda.

Pomoc, která jde s módou

„Pojďte s námi, budete COOL a poznáte, že HELP může být obrovská zábava,“ píše se na webových stránkách organizace Coolhelp (www.coolhelp.cz). Anglické slůvko cool se dá česky volně přeložit jako „jít s módou“. Help poté znamená „pomoc“. „Už z toho názvu vyplývá, že chceme do neziskového sektoru přinášet nové neotřelé akce a produkty, které na oplátku přinesou pomoc tam, kde je potřeba,“ objasnil Filip Lassak. A projekt se skutečně i v České republice vydařil.

Prodej barevných plastových náramků začal v pondělí 29. srpna. Před pobočkami bankovních domů ČSOB v celé České republice si mohli kolemjdoucí zakoupit deset různě barevných plastových náramků. Silikonové náramky stály třicet korun a z prodeje putovalo každé zúčastněné neziskové organizaci na konto šest korun. V ulicích Prahy jsme v posledních prázdninových dnech zastihli desítky mladých lidí, kteří si chtěli prodejem plastových náramků přivydělat a zároveň přispět dobré věci. „Není to snadné, lidé už jsou Ď

Náramky kupovali převážně mladí lidé. Rozhodovali se přitom spíše podle barvy než podle toho, na co poputuje výtěžek z prodeje

přehlčení neustálým nabízením všeho v ulicích města," řekla mi jedna z prodavaček. Svou barevností však náramky skutečně pozornost přilákaly. „Zastavují se převážně mladí lidé, kteří o náramcích už něco slyšeli a chtějí je nosit jako módní doplněk," pokračovala prodejkyne Katka. Zároveň si však postěžovala, že většinu z kupujících ani nezajímá, na co koupí náramku přispějí. „Zajímá je spíše barva, a jestli se jim bude hodit k oblečení," dodala.

Nejvíce se opravdu prodávaly zářivé náramky, žluté, oranžové, modré. „Jeden pán chtěl ten černý, když si ale přečetl, že výtěžek půjde pro romskou organizaci, radši se slovy „na cigány teda rozhodně přispívat nebudu“ odešel," trochu posmutněle vyprávěl prodejce Marek. Lidí, kteří si náramků koupili hned více, bylo ale hodně. „Nejdřív koupí třeba jeden a za hodinku se vrací pro další," směje se Katka, která prodává v rušném centru Prahy. Výjimkou nejsou ani lidé, kteří si koupí hned všech deset náramků.

Černá pro Romeu a Romano vodi!

Naše organizace byla začátkem letošního roku oslovena s dotazem, zda se chceme projektu účastnit. Bez váhání jsme souhlasili. Každý, kdo si zakoupil nebo ještě zakoupí černý náramek s nápisem COOLHELP podpoří činnost našeho občanského sdružení. Konkrétně bude výtěžek z prodeje černých náramků použit na mediální a vzdělávací činnost, která poskytuje majoritě informace týkající se Romů a Romům možnost lepšího uplatnění ve společnosti. Zisk z prodeje bude určen na přípravu článků s antidiskriminační tematikou pro časopis Romano vodi a server www.romea.cz. Černých náramků bylo vyrobeno celkem 12 000 a pro nás to tedy znamená zisk slušné částky 72 000. Děkujeme všem, kteří si černý náramek zakoupili!

Nemáte ještě náramek? Kupte si jej!

Prodej barevných náramků v ulicích již skončil, ale podle Lassakových slov si je budete moci koupit během následujícího měsíce na různých společenských akcích. „Poté se prodej přesune do vybraných obchodů po celé České republice," uvedl Lassak. A barevné plastové náramky lze také stále objednat na internetové adrese projektu www.coolhelp.cz. ■

Romana v bílém

Na zeleném travnatém koberci či zrzavé antuce v televizních přenosech ze světových tenisových turnajů je možno vidět pobíhající děvy všech možných etnik a ras. Jen si nepamatuji, že by některá z nich byla Romka. Možná že zanedlouho tomu bude jinak.

A zase ten Bruntál

V minulém čísle Romano Vodí zazářila jako sportovní hvězda karatistka Martina Kokyová. Jenže v Bruntálu žije další objev, tenistka Romana Dudušová. Ne náhodou je to Martinina sestřienka. Telefonem se mi Romanu dohnat nedaří. „Asi je na turnaji a má mobil vypnutý,“ soudí Martina. „Turnaj, teď o prázdninách?“ pochybuji. „Jasně, na kurtu je prakticky pořád, a navíc také pořád vyhrává,“ informuje mě sestřenka.

Naštěstí je to k Romaně jen jen přes ulici. Náhodou je doma a k povídání se ráda přidává i maminka. „Odkdy hraju tenis?“ diví se Roma-

na mé zřejmě naivní otázce. „No přeci od malička, tedy od čtyř let. Tak už hraju devět let,“ trochu se rozpovídá. „Přišel tatka a řekl, že budu hrát tenis, tak jsem hrála tenis,“ dodá se samozřejmostí poslušné dcery. Maminka ale přiznává, že začátky nebyly bezproblémové: „Když byla malá, chtěla si hrát s holkama, ale musela na trénink. Občas i brečela, ale my jsme říkali: „Ne, musíš jít na trénink, až budeš mít po tréninku, tak si můžeš jít hrát.““

Pak se to prý zlomilo a tenis se jí stal drogou. Maminka pokračuje: „Třeba měla zlomenou nohu a měsíc ji měla v sádře. A říkala:

„Jé já chci jít na trénink, já bych si tak zahrála...““

Kurt domovem, trenér druhým tátou

Ať jsou prázdniny nebo ne, Romana trénuje každý den. Když se její vrstevníci ještě ráno povalují v posteli a přemítají, jak si naložit s časem, Martina už pobíhá po kurtech. Prázdninový trénink totiž začíná v půl osmé a na kurt to má malá sportovkyně alespoň dvacet minut. Kurt patří Slavoji Bruntál, kde je Romana registrovaná. Jenže navíc má už pět let osobního trenéra nešetřící na něj chválou: „Je hodnej... a klidnej, a hlavně se mnou vydrží. Není to žádný mladý frajer, padesátku už má. Je fakt trpělivý. Kdyby mi měl něco desetkrát vysvětlit, udělá to. Taky někdy ulítne a hodí po mně míček,“ směje se tenistka. Inu zajímá mě počet trenérových „úletů“.

„Tak jednou dvakrát,“ zní odpověď. „Ale to bylo tak, že on mi něco pořád vysvětloval a já to pořád nechápala, tak se našel a hodil po mně míčkem a najednou mi to šlo.“

Suvenýry slávy

Martina ukazuje svůj koutek slávy. Třpytí se tam poháry a medaile, lesknou diplomy... „Některé jsem ztratila,“ pokrčí rameny bez zjevného zájmu o suvenýry. Ale na pořadí v turnajích jí záleží: „Jo, jsem okresní přeborník už tři roky, v turnajích jsem někdy první, někdy druhá...“ A maminka dodává: „Je to teď složitější, protože vyrůstají dobré hráčky.“

Martina je hvězdou kategorií mladších i starších žákyň, dobře si vede i jako žena. Jen s dorostenkami má prý trochu víc trápení.

Při slově žena se trochu pousměje. Předem mnou totiž sedí třináctiletá dívka. Čas jí organizuje nejen tenis, ale také škola. V září ji čeká osmý ročník základní školy.

Ani ze školy však nemá žádnou traumatu; patří k nejlepším ve třídě. A není to jen tak nějaká třída! Je sportovní a dostaly se do ní jen fyzicky nadané děti. Kromě „normálních“ předmětů mají o dost více hodin tělocviku a hlavně třikrát týdně odpolední tréninky; Romana chodí na atletiku. A co jí jde v tomto oboru nejlépe? „Skok do pisku,“ směje se školačka-atletka.

Navrátilová v bance?

Není možno opomenout budoucnost. O té profesní ještě nemá zcela jasno: „Chtěla bych dělat každou

bilbost, třeba v bance...“ nerada odpovídá na hloupou otázku. Nejraději by to řešila až po absolvování střední školy, nejlépe sportovního gymnázia.

Co se týká tenisu, má jasnější vizi: „Chci dosáhnout naprosto nejdál.“ Romana ještě nikdy nehrála na kurtu v zahraničí. „Všechno přijde...,“ bez rozpaků doplní.

Víc než zázemí

Romana je jistě velký talent, ale i velký díř. Poklona však nepatří jen jí. Za jejími úspěchy stojí také celkové naladění a práce rodiny. Dědeček i otec patří v regionu k úspěšným podnikatelům. Dědeček koupil a rekonstruoval místní sportovní halu, otec má stavební firmu. „Je na ty své Romy pěkně přísný,“ popisuje později atmosféru ve firmě Romanin trenér. „Přísný a důslednej.“

Takový je zřejmě i na Romanu. A výsledky jsou skvělé.

Maminka si s Romanou občas zahraje. Romana se té maminčině snaze směje a snaživá máma ji doplňuje: „Ona třeba trénuje sama... tak já řeknu: „Romi, tak já ti budu odpínkat...“ Chvilu se mnou hraje a hlavně se hodně směje. Táta s ní chodil denně na trénink, ale nikdy si nezahrál... Jenže jeho zásluha je, že ji k tomu donutil. Jsme moc rádi, že to hraje.“

A z čeho mám radost já? Díky Romaně jsem konečně pochopila, co je to zdravé sebevědomí a že je právě Romanina cesta k němu je možná ten správný vitamín pro romskou emancipaci. ■

ERTF požaduje část z odškodného pro oběti holocaustu

Představitelé Evropského fóra Romů a travellerů (ERTF) se chtějí zasadit, aby Romové získali část z 1,25 miliardy dolarů určené pro oběti holocaustu dohodou z roku 1998, již uzavřely švýcarské banky a přeživší oběti holocaustu nebo jejich dědci.

ERTF se obrátilo na amerického soudce Edwarda Korman, který se zabýval otázkami odškodnění pro židovské oběti

holocaustu švýcarskými bankami. Požaduje, aby částka 500 milionů dolarů, která dosud nebyla rozdělena, byla přiručena organizaci, jež se stará o ekonomický a sociální rozvoj evropských Romů. „Mnoho dnešních problémů Romů je do značné míry důsledkem zkázy, kterou pro ně podobně jako pro Židy znamenala ideologie nacismu,“ uvedlo ERTF v prohlášení, které má Romano vodí

k dispozici. „Jestliže soudce Korman žalobu přijme, změní se život milionů Romů a travellerů,“ píše se v něm.

Během druhé světové války vyvraždili nacisté nejméně 600 000 Romů. Romské organizace hovoří dokonce o 1,5 milionu obětí.

Evropské fórum Romů a travellerů vzniklo v roce 2004 při Radě Evropy.

Zdeněk Ryšavý/ČTK

Romové v Austrálii založili internetové rádio

Nové romské internetové rádio začalo vysílat na stránkách www.family-radio-australia.com. Založili jej čeští a slovenští Romové žijící v Austrálii. „Když jsem přišel do Austrálie, zjistil jsem, že Gypsy tady znamená něco jako Hippies a že Romy tady tak nazývají. Byl to pro mě trochu šok, a tak jsem se ptal lidí, jestli vědí, kdo jsou Romové a jaká je jejich kultura. Odpovědí bylo pouze to, že jsou to ti, kteří kočují,“ uvedl pro Romano vodí zakladatel rádia Bohumil Havrfa. „Začal jsem přemýšlet, jak bych Australanům vysvětlil pravou historii a kulturu s bohatými tradicemi. Měl jsem zkušenosti z médií a především z rádia, takže bylo rozhodnuto. Založil jsem romské internetové rádio,“ vysvětluje vznik romské stanice v Austrálii.

„Už před třemi roky jsem se snažil vytvářet mosty mezi Romy a Neromy. Příleži-

tost jsem dostal v romském internetovém rádiu v Praze a právě tady jsem se poznal s Romy, kteří emigrovali do zahraničí, například i do Austrálie,“ uvedl Havrfa, který se pomocí internetu seznámil i se svou ženou Malvínou, jež v rádiu pracuje jako moderátorka.

Cílem Family radia je seznamovat Romy žijící v různých kulturách a vytvářet tak velkou „romskou rodinu“. „Chtěli bychom spojit všechny Romy, protože my jsme jedna velká rodina a naše rádio se bude snažit vytvářet rodinnou pohodu,“ řekl Havrfa.

Nové romské rádio vysílá od 22. 8. 2005 ve formátu MP3 zatím ve zkušebním režimu. Stránky rádia jsou připravovány ve slovenštině, romštině a angličtině. Zatím se počítá s pravidelnou výrobou nejméně čtyř pořadů týdně. Na stránkách rádia naleznete relace zaměřené nejen na romskou hudbu, ale třeba i na salsu. O tom, že si Romové dokáží dělat legraci sami ze sebe, vás přesvědčí relace Vtiparáda. Každý týden mohou posluchači hlasovat v hitparádě Top 10. Komunikaci s posluchači zajistí pořady Tam-tami a Seznamka. V budoucnu se na stránkách objeví i rozhovory se zajímavými lidmi.

Zdeněk Ryšavý

Romské novinářky byly vyvedeny z festivalu Ternipen

Romské novinářky byly dvakrát vyvedeny z pátého jubilejního celoslovenského festivalu Ternipen 2005 ve Snině. „Organizátoři nám znemožnili přístup na galaprogram. Přímou to byl pan Kotlár, manžel organizátorky festivalu Jarmily Kotlárové. Moji kolegyni Danielu Hivešovou-Šilanovou chytil za ruku a obě nás vyvedl,“ sdělila časopisu Romano vodí Denisa Havrlová z romských novin Romano nevo il. Jak uvedla Romská tisková agentura (RPA), podruhé se dostaly obě novinářky do prostoru konání festivalu v doprovodu zplnomocněnkyně vlády SR pro romskou komunitu Kláry Orgovánové. „I přesto jsme byly znovu vyvedeny,“ uvedla Denisa Havrlová. „Kromě toho, že jsem novinářka, jsem členkou hodnotící komise při Ministerstvu kultury SR pro romské projekty. I z těchto zdrojů byl financován festival Ternipen,“ dodala Havrlová.

Pro RPA se k celému incidentu vyjádřila také organizátorka festivalu Jarmila Kotlárová. „S těmito novinářkami máme už z minulosti špatné zkušenosti, protože o nás psaly nepravdivé informace. Jsem si plně vědoma toho, že jsem je dala vyvést. V sále bylo přibližně 700 až 800 lidí a nebylo možné z bezpečnostních důvodů tento počet zvyšovat, přičemž venku zůstalo stát ještě okolo 400 lidí.“

Zplnomocněnkyně vlády SR pro romskou komunitu Klára Orgovánová ve svém stanovisku vyjádřila politování nad chováním organizátorů festivalu. „Toto jednání je o to zarážející, že Ternipen je festivalem romské kultury a redaktoři reprezentují nejvýznamnější romské periodikum vycházející na Slovensku,“ uvádí se v prohlášení Kláry Orgovánové.

Podle prohlášení je Orgovánová přesvědčena, že organizátoři neměli žádný důvod vykázat obě novinářky ze sálu. „Takový způsob přivlastňování si kulturní akce financované ze státního rozpočtu je neakceptovatelný a jednoznačně neslouží dobrému jménu organizátorů a ani nepřispívá k šíření pozitivního obrazu o romské kultuře,“ uvádí se dále v prohlášení.

Zdeněk Ryšavý/RPA

Epidemie strachu

Epidemie se šíří rychlostí blesku, zvláště tam, kde se jim daří, a daří se jim logicky v podmínkách pro ně nevhodnějších. Česká republika neměla od šedesátých let až do roku 1989 zkušenosti s ghety ani osadami, na rozdíl od sousedního Slovenska, ale také Rumunska, Bulharska a dalších zemí, kde Romové žijí ve velkých separovaných lokalitách.

Ano, samozřejmě, byl tu Chánov. Jediné sídliště, kam byli krátce po dostavění sestěhováni Romové především ze Slovenska. Navíc ti chudší, kteří mnohdy až v Chánově poprvé viděli prádelní šňůru zabudovanou do zdi, splachovací toalety a spoustu jiných vymožeností, jež šedivé sídliště oproti chudým východoslovenským příbytkům skýtá. A tak není divu, že začas hořely i parkety.

Jak se tenkrát šířily žloutenka a jiné nakažlivé nemoci, netuším. Zato vím, jak se epidemie množí a šíří nyní, od poloviny devadesátých let, a zejména s nástupem nového tisíciletí. Šíří se skutečně rychlostí blesku, rychlostí paniky. A to nepřeháním, jen chci upozornit na to, že panika se nám opravdu nevyhne, nedostanou-li primátoři a starostové rozum. Jednotlivé obce totiž hlavami a rukama svých politických špiček (které rozhodují a hlasují) napomáhají vzniku novodobých ghett, sestěhovávají nejchudší Romy (a nejen je, i když početně právě oni bohužel vedou) do separovaných domů, ulic, lokalit, mnohdy na okrajích měst, vesnic, nebo dokonce za nimi. A právě v místech, kde dochází k největšímu soustředění sociálně vyloučených skupin obyvatel, propukají vždy epidemie. Taková ubytovna či jinak se nazývající stavba plná krcálek zvaných holobyty je totiž nejlepším inkubátorem bakterií. Kde jinde by se jim dařilo lépe než ve špině, se sociálním zařízením na chodbě, mezi těmi, kdo v dodržování hygienických zásad právě nejsou příkladem (koneckonců podmínky jim snahu značně ztěžují)?

Zprávy posledních pěti let mi dávají, žel Bohu, za pravdu. Stačí si na chvíli sednout k internetu a zjistíte, kde všude již řádila žloutenka toho či onoho typu. A pak musejí neziskové organizace přicházet s nápady zdravotních asistentů, vynakládají se další finance a především se vracíme stále do doby minulé.

TO nepochopím, tohle hloupé, neefektivní a neracionální zacházení s fakty. Proč lezeme do ghett, když s nimi osobně mnoho zkušeností nemáme, ale zato moc dobře víme, jak vypadají všude jinde ve světě, víme, že právě v nich jsou lhně kriminality, uživatelů drog, nárůst případů HIV pozitivních a přenašečů žloutenky, že zkrátka nepřinášejí absolutně nic, zhořla nic pozitivního? Proč si je necháváme tak závratně rychle vznikat po desítkách, když musí být přece nad slunce jasné, že nás to v budoucnosti bude kromě strachu z agresivních, polozdrogovaných, nenávislivých chudáků stát navíc spoustu peněz? Na sociální pracovníky, terénní pracovníky, streetworkery atd.

A navíc si uvědomme morální aspekt celé ghettoizace. Neefektivními, zdánlivě nejsnazšími řešeními, ovšem jen z krátkodobého hlediska, uvrhujeme nejen do sociální, ale i intelektuální izolace skupinu lidí, která se bude násobit narozením každého dítěte v podmínkách, o kterých hovořím. Nebudeme se pak obávat jen epidemie nemocí, ale také strachu. A to je mnohem horší. Ten totiž jen tak nějakou vakcínou nezaženeme! ■

Jarmila
Balážová

TO nepochopím, tohle hloupé, neefektivní a neracionální zacházení s fakty. Proč lezeme do ghett, když s nimi osobně mnoho zkušeností nemáme, ale zato moc dobře víme, jak vypadají všude jinde ve světě.

E dar sar e epidemija

O epidemiji prastan sar o perumos, odoj, kaj vaš lende hin lacho than. E Čechiko republika na džanelas le šovardeš beršendar dži andro berša 1989, s oda hin o romane gava, o ghetta the o separimen romane lokaliti. Kada džanen pre Slovensko, andre Rumunsko, Bulharsko the andro aver štati. Andre Čechiko republika kajso dživipen o manuša na prindžarenas. He, has adaj o Chano-vos. Jekh sidliskos, kaj thode te bešel nekhbuter le Romen khatar e Slovensko. Thode odoj te bešel le nekhčoreder Romen, so perše andro dživipen Chanovoste dikhle o šuňiris thodo andre fala, e šparga pro budaris the mek aver nevipena, so has kerde pre kada šivo sidliskos. Na has oda sar ke lende khere. Našti pen čudaľinas, hoj na sig labonas o parketi. Sar akor o manuša nasvalfonas le šarge nasvalipnaha the aver infekčne nasvalipnena, na džanav. No džanav, sar o epidemiji prastan akana, jepaš eňavardeštone beršendar the mekh buter sar avle nevo ezeros berša. Džan avka sig sar o perumos, avka sig sar e panika. Na phenav narokom, ča kamav te phenel, hoj e panika amen dochudela, te na chudena o šeralo (primato-ra, starosti) feder godi.

Andro gava (obce) bešen o manuša, so hazden upre o vast, sar pen keren o neve geta. O politika-ra hazden o vast, sar thoven le Romen (na ča len) andro separimen khera, droma (ulici), lokaliti. Den len te bešel pro agor andro fori, gava, varekana len thoven te bešel pal o fori, gava. Pro thana, kaj bešen but džene manuša, so hine čore, socialno-nes separimen, hin nekhbuter epidemiji. Ajsi ubitovňa, abo sar kajsi stavba vičinen, kaj hin but ciknore khera, so lenge phenen „holobyty“, hin nekhfeder than vaš o bakteriji.

Kaj imar šaj o bakteriji aven, te na andre mel. Te hin o budaris the e kupelka pre chodba, te o manuša na ľikeren e higiena (nane len mištes kaj). O hiri pandž berš pale sikhaven, hoj hin man čačipen. Te bešena čeporo paš o internetos, ta šaj genen, kaj imar has o šargo nasvalipen. Paľis hine te avel o „neziskové organizace“ le zdravotne asistentenca, džan upre but love, the o dživipen na džal dureder, ale džal pale. Kada mange na džal pre godi. Kada diliňipen, na efektivita, na racionalno dikhiben pro fakta. Te amen na džanas mištes, so o dživipen andro ghetta anel, ale mištes dikhas, sar dopeľja andro aver štati pen luma, hoj odoj barol e kriminalita, o drogi, hin odoj o manuša nasvale pro AIDS, kajso dživipen nane vaš o manuša lacho, našti lestar užaras vareso pozitivno, soske oda keras. Soske avka sig o ghetta baron, te imar akana džanas, hoj paľis bajinaha. Paľis daraha le manušendar andal o ghetta. Barola e agresivita, but manuša lena o drogi the o štatos mušinela te poľinel but love. O štatos dela o love pre socialne buťara, pre terenne buťara, stri-tvorkri, the aver. Andre getozijacija hin tiš moralno aspektos. Akana pen keren na efektivne loke akci-ji, ale pal o buter berša oda avela pharo bar. Thovas le manušen andre socialno the intelektualno izolacija, thovas andre izolacija the le čhavoren, so mekh ufona, u e izolacija anela ča o problemi. Paľis na daraha ča le šarge nasvalipnastar, ale daraha le manušendar. Oda mek bareder dar. Pre kajsi dar e vakcina nane. ■

Něco na

Zprvu zcela bezvýznamná, chudá a prostá vesnice Medžugorje se proslavila koncem června 1981, kdy se v ní několika školákům údajně zjevila nadpřirozená bytost. Na otázku jedné ze školou povinných dívek, kdo je a jak se jmenuje, se jasně a hlasitě ozvalo: „Jsem blahoslavená Panna Maria.“

Medžugorje bude!

Děti ihned utíkaly do svých domovů a do detailů vyprávěly, co viděly na vlastní oči. Od té doby se tam sjíždějí davy poutníků toužící zažít atmosféru posvátného místa.

Uspořádat svatou pouť pro Romy, setkat se s Panenkou Marií a navštívit vesničku Medžugorje v Bosně a Hercegovině se rozhodla řádová sestra Atanázie, vlastním jménem Mgr. Mária Holubová, která se věnuje pastorační činnosti Romů v Bardějově na Slovensku.

„Když jsem od svých známých před pár lety slyšela vyprávění z jejich návštěvy v Medžugorje, hrozně mě to oslovilo. Viděla jsem, jak odtamtud přijeli tak vyrovnaní a duchaplní. Chtěla jsem se tam také moc podívat a toužila jsem po tom, dostat tam i Romy z Bardějova a z romské osady Jarovnice. Neměla jsem k tomu ale žádné prostředky, hlavně finance, takže jsem ani moc neviděla šanci, že bychom se tam s Romy mohli podívat. Ale přesto jsem moc doufala a prosila Matku Boží, aby nám pomohla, jestli chce, abychom tam jeli. A skutečně Panna Maria pomohla. Minulý rok jsem od jednoho kněze Švédska, kde mám mimochodem sestru, obdržela poštou peníze, abych pouť pro Romy do Medžugorje mohla uskutečnit. Nemohla jsem totiž po Romech žádat o zaplacení celé částky, žijí velmi bídne. Ale když už jsem měla finance a také souhlas k výjezdu do Bosny a Hercegoviny od mé nejvyšší představené z Říma, přípravy k pouti mohly začít...“, říká sestra Atanázie.

Třáctičtyřicetlennou skupinu poutníků do Medžugorje tvořili především Romové z romské osady Poštárka v Bardějově a z osady Jarovnice. Zbytek byli romští bohoslovci z Košic, mladí veselí studenti teologie Fero a Igor, romské řádové sestry Zefiryna z Prešova a Atanázie, hlavní organizátorka poutě, jáhen Martin Horváth z Hanušová a také dva Romové z Prahy, já a moje matka. Velmi věřící.

O Medžugorje jsem z dřívějška nic moc neslyšel. Nevěděl jsem o ní téměř vůbec nic. O zjevení Panny Marie jsem také chvilkami pochyboval a považoval jsem vše trochu za výplod fantazie, ačkoli jsem dost věřící. Zejména pak po tom, co jsem četl jeden novinový článek o Medžugorje, v němž stálo,

Poutník z Jarovnic

Sestra Atanázia

že celé zjevení bylo jen uměle vykonstruováno a událost měla do této oblasti přivést hodně turistů, a tedy i hodně peněz. Věřit jsem začal až teprve po několikahodinové jízdě autobusem, když náš řidič, kterého už v Medžugorje zná kdejaký obchodník či restaurátér,

začal o svatém místě mluvit. Z jeho slov bylo jasně vidět, že je o své víře jednoznačně přesvědčený. Byl velmi pobožný. Vyprávěl o své nevyléčitelné nemocné manželce; měla rakovinu. Lékaři jí už nedávali velkou šanci na přežití. Náš řidič se společně s dětmi začal modlit. Začal prosit Pána Boha o slitování. Děti také Boha s pláčem prosily. Za nějaký čas řidič odjel s další skupinou poutníků do Medžugorje a na pár dní se tam sám zdržel. Zejména proto, aby poprosil blahoslavenou Panenku Marii o život své manželky: „Matko Boží, jestli chceš, abychom jako každá rodina žili šťastně a aby naše děti nezůstaly bez své milující matky, udělej, prosím, zázrak. Smiluj se!“

Při těchto slovech jsem se podíval dopředu do zrcátka, abych řidiči viděl do tváře. Tekly mu slzy. Pokračoval ve vyprávění, a tak jsme se dozvěděli, že za několik dnů lékaři nenašli v těle žádný nádor, žádnou rakovinu. Milí čtenáři, věřte nevěřte, je to skutečně pravda. Proto také mnoho nemocných lidí z celého světa Medžugorje navštěvuje a skutečně přijíždějí zpátky zdraví. Slyšel jsem tam také jeden příběh o dívce, kterou už odmalička nenosly vlastní nohy, ale invalidní vozík. V Medžugorje prosila Pannu Marii, aby ji těžkého kříže zbavila, modlila se dlouho a stále žádala. Pak sama od sebe vstala a odešla.

Ve svatém místě je k nalezení také centrum pro narkomany, kteří se

z drog chtějí jednou provždy dostat. V obrovské budově, kde mají i vlastní kapli, nemají žádný kontakt s rodinou, televizí, novinami. Když nějaký narkoman do tohoto zařízení zavítá, má ho na starosti tzv. anděl strážný, jeden z bývalých narkomanů z ústavu. Bez něj nemůže jít nováček na toaletu, bez něj se nemůže najíst, bez jeho svolení si nemůže jít sám lehnout. Anděl strážný, většinou mladíci, nedostávají žádné peníze, mají jen to, co jim kdo dá. I my jsme jim přinesli několik kilogramů mouky, když jsme se přišli podívat na jejich způsob života. Možná tomu nebudete věřit, ale většina z nich už po odchodu dál drogy nebere a stávají se z nich velice věřící lidé. Vskutku neuvěřitelné.

„Ano, v tomto neuvěřitelném místě, v Medžugorje, je Bůh tak blízko, že opravdu nebyl problém jít hned na několik mší svatých nebo nějakou dobu klečet na kamenech a modlit se,“ říká jeden z mladších Romů, který jel na pouť s námi. Dávám mu skutečně za pravdu. I když to bylo celé mnohdy náročné, třeba jen to zmíněné klečení na kamenech. Představte si: vstáváte v půl čtvrté ráno, ani se nenačkáte, nedáte si šálek teplého čaje, protože nestiháte, je vydáváte se na křížovou cestu. Cestu dlouhou více než dva kilometry a pokrytou velkými ostrými kameny. Společně s ostatními poutníky jsem si myslel, že kamenitou cestu až na samý vrchol hory nezvládnou. A přece jen jsem to zvládl. D

Místo, kde se konají mše

Pod povrchem

Kříž u samotného vrcholu křížové cesty

Ď Někteří Romové, hlavně z osady Jarovnice, šli dokonce po velmi ostrých kamenech naboso. A vyvázli bez jediného poranění či škrábance! Panna Marie nás nakonec všechny přivedla až na samý vrchol Kříževace, na kterém ční téměř devítmetrový betonový kříž. Tam jsme se všichni zastavili. Opřel jsem se o ten velikánský kříž, začal jsem se modlit. Magda, jedna z romských dívek z Poštárky, začala hrát na kytaru pomalou romskou písničku a ze slov, která zpíval devatenáctiletý Štefan, bylo znát, že svatou. Začaly mi téct slzy a nestydím se za to. Když jsem se podíval na ostatní, plakali také. Zvláštní. Poslední večer našeho pobytu

v Medžugorje jsme šli na poslední mši svatou. Mimochodem, naše dlouhé večery trvaly častokrát až do rána. Zpívali jsme, někdy i tancovali na romské písně. Zkrátka bylo veselo a na zážitky budu vzpomínat moc dlouho. Ale zpět k poslední večerní mši. Chrám, který stojí uprostřed náměstí, byl naplněný k prasknutí. Nedalo se tam pořádně ani hýbat. Mše se konaly najednou v několika jazycích, i ve slovenštině. Na lidech bylo vidět, jak moc jsou hluboce věřící a jak se soustředí jen na modlitbu. Uprostřed mše najednou zkolaboval jeden z mladých romských poutníků z naší skupiny, devatenáctiletý Štefan z krásným hlasem. Ihned jsme k němu běže-

li. V tom nás jedna z věřících zastavila. Vysvětlovala nám, že ho máme nechat v klidu, že Pán Bůh dělá svou práci. Říkala také, že se to tu stává často, ať se nebojíme, že do něj vstoupil Duch svatý. „Nechtěl jsem ani na celou mši v kostele zůstat, protože jsem hodně kašlal a nechtěl jsem ostatní rušit. Když jsem se na začátku mše svaté začal modlit, slyšel jsem, jako by mi Pán Ježíš říkal nechod' nikam, zůstaň tady se mnou. Rozhodl jsem se, že s ním tedy zůstanu, a když jsem si kleknul, začalo mi hrozně bušit srdce. Jedna z našich poutnic se mě zeptala, proč tady tolik lidí odpaďává, že za tu dobu, co tu je, už viděla druhého člověka. Než jsem

jí to mohl vysvětlit, padl jsem na zem. Viděl jsem světlo, které mi zářilo přímo do očí. Cítil jsem také, jako by mnou prošly mořské vlny. Od hlavy až k nohám.“ Toť slova devatenáctiletého Štefana Kotlára z Poštárky. Skutečně, lidé v kostele odpadávali jako hrušky. Trochu to zlehčuji, ale je to skutečně vážná věc. Nejdřív jsem si také myslel, stejně jako možná někteří z vás, že omdlávající lidé byli třeba dehydrovaní nebo jim bylo nevolno. Zvláštní ale bylo, že měli všichni stejné příznaky. Mávali nohama, jako by skutečně byli na moři, jak mi říkal Štefan. Někteří z nich, když se probudili, se buďto smáli, nebo plakali. Něco na Medžugorje bude!

Romano voři
září 2005

Poutnice

Centrum pro narkomany

Jáhen Martin Horváth

Portréty romských osobností na Pražském hradě

výstava

Pražský hrad hostí v současné době výstavu portrétů romských osobností z České republiky nazvanou Roma Rising – romské obrození. Autorem fotografií je známý americký fotograf Chad Evans Wyatt. Záštitu nad výstavou převzala manželka prezidenta Lívie Klausová a zmocněnec pro lidská práva Svatopluk Karásek.

Ta myšlenka ve mně vzklíčila v době, kdy jsem pracoval na projektu 101 českých umělců. Mezi nimi byly i romské zpěvačky Věrka Bílá a Věruška Gondolánová – s nimi jsem si povídal a zjistili jsme, že hlavní problém českých Romů spočívá v nezájmu českých médií o ty lepší z nich, uvedl pro Romano vodi fotograf Wyatt.

Projekt obsahuje 88 černobílých fotografií, výstava v suterénních prostorách Letohrádku královny Anny na Pražském hradě jich ukazuje polovinu. Portréty Romů, mezi nimiž jsou novináři, zaměstnanci neziskových organizací nebo také policistka, doplňují netradičně dlouhé popisky, které vypovídají o zobrazených osobnostech, jejich cílech a snech. Výstava má také netradiční instalaci: fotografie jsou zavěšené na plechových stavebních ohradách. Portréty Romů v kombinaci s touto surovou techničností mohou symbolizovat bariéry, které stále

existují mezi většinovým obyvatelstvem a Romy.

Výstavu připravil Nadační fond Dobrý soused a záštitu nad ní převzala manželka prezidenta republiky Lívie Klausová a zmocněnec pro lidská práva Svatopluk Karásek. „Mám takové pravidlo, že přebírám záštitu vždy, když mne projekt osloví,“ sdělila časopisu Romano vodi manželka prezidenta. Je o ní známo, že má mezi Romy hodně přátel a že si ráda zatančí na romskou hudbu. „Domnívám se, že každé takové zamyšlení, ať už je to výstava či jakýkoli jiný podnik, který dává příležitost k tomu, aby se lidé sešli a nelišili se – my jsme ti nebo oni –, každá taková věc pomáhá,“ prohlásila Klausová.

Chad Evans Wyatt má k problematice národnostních menšin vztah, neboť sám pochází ze smíšeného manželství; po otci je Afroameričan. „Pocházím z muzikantské rodiny, tak jsem si logicky nejvíce rozuměl s portrétovanými umělci,“ svěřil se

Wyatt. „I ostatní Romové, které jsem portrétoval, byli ale nakonec s výsledkem mé práce spokojeni,“ řekl našemu časopisu Wyatt.

Známary americký fotograf, který portrétoval i pět amerických prezidentů, měl původně v plánu ve fotografování romských osobností ve východní Evropě pokračovat. „Je to ale velký úkol a musím přiznat, že jsem ho vzdal,“ trochu posmutněle dodává Chad. Ukončit projekt by ale jistě byla velká škoda, proto se Nadační fond Dobrý soused rozhodl

dl pokračovat v tom, co americký fotograf započal. „Oni mají skutečně velký zájem, aby za mě tu pochodně převzal někdo jiný, aby ve fotografování úspěšných Romů někdo pokračoval, nejlépe sami mladí Romové,“ uvedl Wyatt. Projekt je však poměrně dosti finančně náročný, a tak zatím zůstává otázkou, zda se podaří navázat na tradici amerického fotografa Chada Evanse Wyatta.

Ku příležitosti otevření výstavy Roma Rising vychází také stejnojmenná kniha sestavená z portrétů romských osobností. Vydalo ji nakladatelství Argo ve spolupráci s Nadačním fondem Dobrý soused. „Naším cílem je změnit běžný názor lidí, že Romové jsou nevzdělatelní a neschopni myslet na budoucnost,“ řekla při otevření výstavy Eva Bedrníčková z Nadačního fondu Dobrý soused.

Výstava Roma Rising v Letohrádku královny Anny potrvá až do konce října. ■

Romano vodi
září 2005

Co si myslíte o zásahu na CzechTeku?

Poslední červencový víkend, kdy se na Tachovsku konal 12. ročník technoparty CzechTek, který si vyžádal desítky zraněných na straně technařů i policistů, se stal podnětem k tématu naší rubriky. Na této party převažovala omladina, která si chtěla zatancovat a pobavit se. Místo nezapomenutelných zážitků z tance si však mnozí návštěvníci odnesli kruté vzpomínky na policisty, kteří podle některých médií až nepřiměřeně zasáhli. Co si o zásahu policie na party a podobných akcích myslí mladí Romové a Neromové?

Tereza Beníčková, 17 let, Praha, studentka SOU

Nedokážu říct, jestli zásah těch policistů byl nějak moc přehnaný, protože jsem tam na té technoparty nebyla. Neviděla jsem na vlastní oči, co se tam přesně dělo. Nikdy bych na

takovou akci nešla. Já techno neposlouchám, mně se líbí hlavně černá muzika.

Jiří Chramec, 20 let, Praha, student SOU

Je otázka, jestli ta party byla povolena. Když byla, tak si ti mladí lidé nezasloužili takový zásah, který tam předvedla policie. Jestliže ne, tak co tedy policie měla dělat? Slyšel jsem, že

ale povolena byla. Nicméně v dnešní době podle mě se mládež nemá v podstatě kde bavit už jen kvůli policistům, jako tomu bylo právě na této technoparty. Nemají rádi určité typy lidí.

Lenka Červená, 18 let, Praha, studentka SOU

Já jsem na Czech-Teku 2005 byla osobně. Ty útoky na nás ze strany policie byly fakt brutální! I přestože to bylo legálně pronajaté, policajti mě s kamarádkou při

tom zásahu se slzným plynem odtamtud vyhazovali. Hrozně jsme brečely. Stříleli každého psa, který jim přišel pod ruku, mlátili nás do obličejů. Bylo tam kolem plno popálených lidí. Bylo to fakt hrozné!

Tomáš Žatečka, 15 let, Praha, student gymnázia

Slyšel jsem o tom, že tam fízlové seřezali nějaký áčka. Já teda techno neposlouchám, dávám přednost spíš třeba punku, ale myslím si, že se to dalo vyřešit úplně jinak, než

tam naběhnout se slznými granáty. Podle mě, se tam naši policisté tak trochu vyžívali v tom, že mohli mlátit mladé lidi.

Komentář Jiřího Kopala, právníka Ligy lidských práv:

Podle policejního zákona by všechny policejní zákroky měly být přiměřené. Zárok proti účastníkům taneční party byl naproti tomu neuvěřitelně brutální a naprosto nepřiměřený vzhledem k situaci. Ba co víc, byl v rozporu s platnými právními předpisy.

Policie od počátku celou napjatou situaci vyvolala, protože dopředu navzdory zákonům a Listině základních práv a svobod omezila svobodu pohybu automobilistů a uzavřela sjezd z dálnice. Stejně tak neodůvodněně omezila přístup osob po jinak volně průchozí cestě na legálně pronajatý pozemek. Předtím než začala protizákonně vyhánět osoby z pronajatého pozemku, učinila skoro neslyšitelnou výzvu k opuštění prostoru na základě důvodu, který se ukázal jako nepravdivý („výpověď“ nájemní smlouvy majitelem pozemku“).

Některé osoby tak dostaly místo vysvětlení ze strany policie, proč mají

opustit řádně pronajatý pozemek, na němž poklidně tančí, několik ran obuškem. Čtrnáctiletou dívku srazil policista k zemi tak surově, že bude mít trvalé zdravotní následky.

Vedle toho policisté, ač tomu asi ani nebudete chtít věřit, úmyslně házeli do některých automobilů dýmovnic. Ke všem těmto činům existují důkazy.

Policisté se tak dopustili několika závažných trestných činů včetně nelidského zacházení. Za všechny spáchané nezákonnosti by měli být spravedlivě potrestáni. Jak je ovšem známo i z případů policejní brutality vůči Romům, vzhledem k tomu, že

v Česku neexistují nezávislé mechanismy pro šetření policie, můžou policisté spravedlnosti uniknout.

Jiří Kopala

Co si myslím já?

Udivují mě názory typu, jak je dobře, že policie pořádně zmlátila „ty divný fetáky, kteří neumějí nic jiného dělat než bordel“. Takové hlášky jsem ve svém okolí slyšel dost často, zejména na začátku srpna, kdy se na prvních stránkách novin objevovaly zprávy o zásahu policie na Czech-Teku a pak o následných demonstracích samotných technařů.

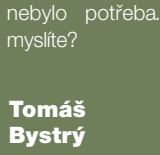
Myslím si, že takové a podobné názory odporují zdravému rozumu. S tzv. technokomunitou nemám nic společného krom toho, že pár mých kamarádů techno poslouchá, a to jsem přesvědčen, že žádný z nich není „feták“, ale to, jak se policie o tehdejší vikendu na Tachovsku zachovala, se mi nelíbí.

Měl jsem obrovské štěstí, když jsem při natáčení ankety pro toto číslo narazil na Anděla na Smíchově na osmnáctiletou Lenku Červenou. Poskytla mi výpověď o tom, co se přesně na CzechTeku dělo, jak tam policisté s mladými skutečně zacházeli. CzechTek se uskutečnil v době, kdy jsem byl na dovolené, takže

jsem ho sledoval jen z povzdálí, ale když jsem se vrátil, umožnily mi záběry z televize i slova Lenky Červené udělat si o tom všem vlastní obrázky.

Napadlo mě mimochodem také: proč policisté stejnou měrou nezasaňují například na skinheadských koncertech, které jsou často nelegální, na nichž jsou mnohdy k zaslechnutí rasistické texty písní a kde se hajluje? Policisté obvykle jen přihlížejí (možná ne všichni), ale několik případů se vyskytlo.

Nechci se zastávat technařů, sám nevím, jak bych se na ně díval, kdybych bydlel v okolí, kde se CzechTek konal, a zda by mi jejich hudba nelezla pořádně na nervy. Policie by si však měla uvědomit, že tam byly, dá se říci, ještě děti a že se o ně báli jejich rodiče. Takové násilí nebylo potřeba. Co myslíte?

Tomáš Bystrý

V minulém čísle časopisu jsme vám slíbili rozhovor s jedním z účastníků naší reportáže, v níž jsme se ve spolupráci s deníkem MF DNES pokusili zmapovat rozdíly, s jakými se v různých ochodech, zábavních a restauračních zařízeních přistupuje k občanům jiné barvy pleti. Své pocity a zážitky nám poskytl jeden ze čtveřice figurantů reportáže, redaktor MF DNES Petr Štefan.

Zažil jste už něco podobného?

Mně osobně se to nikdy dříve nestalo a právě o to větší překvapení bylo, že se mi to stalo s romskými spoluobčany. Poprvé jsme to zažili v klubu Alfa a překvapilo mě to natolik, že ač jsem tam měl působit jako nezúčastněný pozorovatel, zachoval jsem se možná trochu neprofesionálně a jakoby z pozice obyčejného návštěvníka jsem do rozhovoru mezi Davidem Tišerem a vyhazovači zasáhl a snažil jsem se prostě zeptat, proč je tam pustit nechťejí, a nás v pohodě pustili?

Jak reagovali?

K mému velkému překvapení mi sdělili, že mě to vůbec nemusí zajímat, já ať se jdu bavit a oni že si situaci vyřeší sami. S takovou odpovědí jsem se těžko mohl smířit, ale jinou jsem nedostal.

Všichni čtyři jste zhruba stejně staří, máte možná i podobné zájmy a všichni studujete na Univerzitě Karlově. Předpokládáte ještě před začátkem akce, že se v některém obchodě či zábavním a restauračním zařízení v České republice může něco takového stát? Že se někde chovají k lidem podle barvy jejich pleti?

Něco jsem o tom problému rozhodně tušil, překvapilo mě to právě proto, že jsem se s tím prvně setkal osobně. Na spoustě diskoték i jinde jsem už zahlédl záludnou tabulku s nápisem Vstup pouze pro členy klubu, i když tam žádné členské karty a podobně neexistují, a často to bývá záminkou k nevpuštění kohokoliv do klubu; s tím už jsem se osobně setkal, ale netýkalo se to Romů. Tušil jsem, že se určitě někde něco podobného využívá i diskriminačně. Tušil jsem, že ten problém je a že existuje hlavně mimo Prahu. A to se mi přesně potvrdilo. Ale jak říkám, to překvapení, setkat se s tím osobně, vidět to na vlastní oči, je opravdu silný zážitek, který mě možná i dost změnil. Jsem vášnivým čtenářem válečné a židovské literatury a najednou mi to připadalo, jako že jsme se ocitli v období holocaustu a někoho

Petr Štefan, redaktor MF DNES, jako jeden ze čtveřice figurantů

diskriminují jen za to, jak vypadá nebo jaké je rasy. Do té doby jsem si myslel, že žijeme v demokratickém státě, kde se něco takového nemůže stát, a najednou jsem u toho stál a viděl jsem to na vlastní oči a bylo to pro mě hodně silné. Hroznej zážitek!

Poprvé se vám to stalo na diskotéce Alfa, posléze se situace zopakovala i na diskotéce Aréna, druhé plzeňské diskotéce, kterou jste náhodně vybrali a navštívili. Byl jste u toho, když se zaměstnanci u vchodových dveří snažili vysvětlit romským figurantům, proč je dovnitř nepustí, zatímco vy jste prošli?

Ano, u té argumentace jsem byl, jenže byla úplně zcestná. Přesně zapadala do konceptu rasismu, kdy je nejjednodušší strčit všechny do jednoho pytle. Argumentovali tím, že je nemožno pustit dovnitř, protože tam byli před týdnem a David tam prý kradl. A že pokud to náhodou nebyl přímo on, tak to byl někdo, kdo mu byl strašně podobný. A to je právě jedna z věcí, která mě na tom nejvíce zarazila, že když jste Rom a máte tmavší barvu pleti, jste najednou v podstatě zloděj. Prostě jste automaticky zloděj, i když jste nikdy nic takového neudělal. Argumentace to tedy byla hodně, hodně zcestná, je to strkání do jednoho pytle. Ale ačkoli to byl jediný argument těch vyhazovačů, nakonec se romští občané na dis-

kotéku opravdu nedostali. Nechápu, jak mohli takhle jednat s Davidem, kterého jsem sice poznal až ten den, ale hodně jsme se spolu bavili a myslím si, že je hodně silný. A pak jsem toho kluka viděl brečet ne kvůli tomu, že ho někde nepustili, protože na to on byl poměrně připravený, ale kvůli tomu, jakým způsobem se s ním bavili přivolání policajti. My jsme u toho rozhovoru nemohli být, takže přesně nevím, o čem byl. Dost mě to vzalo za srdce a vím, že kdyby ten rozhovor vedli korektně, nebyl by z toho David určitě tak psychicky na dně. Jednání policie mě hodně překvapilo. My jsme stáli opodál u té Arény, zaslechli jsme jenom pár slov a policie s ním nejednala jako s někým, kdo si vlastně...

...kdo si stěžuje...

...oni by mu měli přece pomáhat, a ne s ním jednat z pozice nadřazenosti, aby si pak připadal jako potížeš, který volá polici k něčemu, co oni nemůžou vyřešit. To mi taky moc vadilo a právě z toho byl David úplně nejvíce zklamaný. Jinak podle mě všechno čekal, ale takové jednání policie ne. A já tedy taky ne.

Jste ochoten svědčit a proč?

Samozřejmě, že jsem ochoten v tomto případě svědčit, protože jednak jsem u toho byl a vím, co jsem viděl, co se přihodilo, byl jsem očitém svědkem. A proč? To je důležitá otázka. Já si myslím, že ten problém by se neměl smést

pod koberec jedním článkem. To pak svádí k tomu, že lidé hodně říkají, že média jsou povrchní, že jenom něco nakousnou jenom pro tu okamžitou senzaci. Zajímavé je, že nás takhle trochu nařkla na zpáteční cestě i romská dívka, a tak si myslím, že je hrozně dobré v tom pokračovat a...

Nařkla vás z toho, že jde jenom o ten jeden článek?

Zaznělo tam, že prostě jeden článek stejně nic nevyřeší, že je to jenom pro ten okamžitý efekt... Myslím, že právě toto je věc, kterou by média měla iniciovat, že by měla pomoci aspoň nastartovat nějaké řešení situace. Doufám, že trestní oznámení podané po reportáži by tím řešením mohlo být. Rád se budu podílet na něčem, co média nastartovala, i když je mi jasné, že myšlení lidí to nezmění, ale bude to mít aspoň konkrétní dopad na lidi, kteří takováhle diskriminační opatření ve svých podnicích nějakým způsobem uplatňují.

Zmínil jste myšlení lidí. Když se ta kauza medializovala, vám byl vidět obličej, vaše jméno zveřejnila MF DNES. Jak na to reagovali vaši blízcí, vaši známí, ale třeba i ti, kteří vás neznali tak dobře? Ptám se záměrně i proto, že třeba diskuse, která byla na serveru iDnes, musela být kvůli hrubým urážkám zúčastněných Romů zrušena.

Přiznám se, že jsem se o tom po návratu z akce bavil se spoustou lidí, hlavně s kamarády. Žijeme v podobném prostředí a byli překvapeni úplně stejně jako já, a to u toho nebyli. Musím se přiznat, že když jsme z Plzně asi ve dvě hodiny ráno přijeli, otevřel jsem si doma láhev, zapálil jsem si doutník a asi do čtyř hodin do rána jsem přemýšlel o tom, co se vlastně vůbec stalo. Kamarádi pak byli hrozně překvapení, že se někde u nás Rom nedostane do klubu. Nikdy se s tím nesetkali a teď to měli z první ruky. Myslím, že jejich postoj byl podobný mému, že nejdřív o tom problému něco tušili, ale latentně. A najednou to prostě byla pravda, a to je překvapilo. ■

Mnohé letošní návštěvníky Khamora na první poslech zaujalo vystoupení skupiny Martin Lubenov Orkestar. Někteří si zakoupili na místě i jejich čerstvé CD *Dui droma* (vyd. 2004, Connectin Cultures Records CC 50018, celkový čas 50:55)... Ani já jsem neodolala.

Martin Lubenov Orkestar

Po hudební stránce se jedná o fúzi hudby Romů z různých koutů Balkánu s moderním jazzem, jsou zde slyšet především vlivy taneční hudby – swingu, tanga nueva, musetty a salsy. Na album je zařazeno celkem 11 skladeb, z toho 7 písniček zpívaných romsky a 4 instrumentálky v tanečních rytmech s virtuózními sóly (tr. 4 Latino Tschuss, 6 Kasalbaschki Choucheck, 11 Ali Baba). Texty písní vycházejí z romské tradice. Například v písničce *Dui droma*, která dala název celému albu, se zpívá: „Dui droma a me korcoro, dui sapa pien mo ilo. Paroi mange kai sem chororo, najmandai, najman dadoro. Dui prala chore rovena pe dadores, nachti bistera...” (překl. „Dvě cesty a já

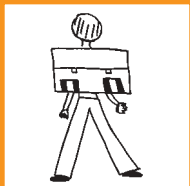
sám, dva hadi sají mé srdce: je mi smutno, protože jsem sirotek, nemám mámu ani tatínka. Dva bratři, neboží, pláčou, na tatínka nemohou zapomenout...“). Upřímně musím říci, že mne poněkud zklamal obsah poměrně výpravného bukletu. Má charakter malé knížky cédéčkového formátu. V trojazyčném sleeveu (anglicko/francouzsko/španělském) pojednává rakouský básník, prozaik a dramatik Richard Schuberth o situaci Romů v Bulharsku. Text je zbytečně odlehlý vlastnímu hudebnímu tématu, Schuberth se v něm zabývá například sociální integrací bulharských Romů po pádu komunismu, otázkou „Anti-a Philo- Tziganismu“ a dalšími zpolitizovanými tématy, která podle

mého nepatří do bukletu hudebního CD. Ve dvou nejzajímavějších kapitolách sleeveu nalezneme portréty členů souboru a podrobněji se tam pojednává o hudebním vývoji zakladatele souboru Martina Lubenova. Martin Lubenov Orkestar je tam velice pěkně zasazen do širšího kontextu bulharské romské hudby. Součástí bukletu jsou texty písní v amatérsky přepsaném arlij-ském dialektu romštiny, nerespektujícím přidechy a někdy ani hranice slov (viz výše). Texty písniček jsou rovněž příliš volně přebásněné do angličtiny. Pod nimi je ještě jejich výklad – někdy sporný. Naštěstí si hudební cédéčka kupujeme především kvůli muzice...

Zakladatel souboru, umělecký šéf, autor aranžmá a textů písní, mladý osmadvacetiletý hráč na akordeon Martin Lubenov, se z rodné Sofie vydal na studia do Vídně, aby tam rozvíjel své klasické hudební vzdělání. Ve Vídni převládalo jeho vnitřní tlak k nonartifciální hudbě. Hrál ve Wiener Tschuschenkapelle (Tschuschen je mezi Vídeňáky zažitě označení lidí přišlých z východní a jižní Evropy), Sandy Lopičić Orkestar. Během krátké doby se stal jedním z nejuznávanějších vídeňských hráčů na akordeon. Před dvěma lety se vrátil do rodného Bulharska, založil neortodoxní balkánský kvartet ORFEJ a z vynikajících romských muzikantů nakonec sestavil Martin Lubenov Orkestar. Krátce po založení souboru, v listopadu r. 2003 vzniklo ve Stu-

diu 33 Sofia album *Dui droma*. Martin Lubenov Orkestar na albu hraje ve hvězdném složení: Martin Lubenov – akordeon, Neno Iliev – zpěv, Živko Stojanov – sopránový a altový saxofon, klarinet, zurna, Asen Radev – trubka, Ventislav Radev – bicí souprava, tupan, darbuka, Ateshghan Yuseinov – akustická kytara, tambura, Nenad Vasilic (jediný není Rom) – kontrabas. Jako host bylo k natáčení přizváno žestové Mišo Yosivovs Trio evokující zvuk typické balkánské dechovky (např. tr. 2 Mi romnori). Co okamžitě zaujme? Celková živost, vybroušené aranže, smysl pro gradaci a zvukovou barevnost – mimochodem, každá skladba je hraná v jiné instrumentální sestavě. Chvilími má člověk pocit, že poslouchá něco velice typicky balkánského – klarinetová virtuózní sóla Živka Stojanova, makedonsko-albánský bohatě zdobený pěvecký styl Nena Ilieva (např. tr. 3 Eki Kotar), pak se náhle ale všechno jakoby mávnutím proutku promění a jsme v úplně jiném hudebním světě... Kytarové jazzové vyhrávky... komunikující s vysokými tóny klávesového akordeonu (např. tr. 4. Latino Tschus). Celé album uzavírá skladba Ali Baba hraná striktně v tradičním duchu a na tradiční hudební nástroje zurnu (šalmaj), tamburu (dlouhokrakou loutnu) a tapan (cylindrický dvojbanný buben). Album je plné překvapení, potěší znalce i laiky, příznivce jazzu i world music. ■

Autor
Jarmila Balážová
Andre romaňi chib
thoda
Eva Danišová
ilustrace
Jana Šedivcová

Maminka: Tak, Josífku, ať se ti první den ve škole líbí. Ve dvanáct si pro tebe přijdu.

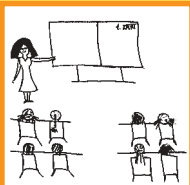
Josífe: Mami, trochu se bojím, ale snad se mi bude ve škole líbit.

Maminka: Bude, Josífku, neboj se. Škola je moc důležitá.

Maminka: Ta Jožku, te el tiro peršo dīves andre škola šukar. Sar avela dešheduj ori, ta vaš tute avava

Josífe: Mamó, čeporo darav, no kamav, kaj pes mange odoj te pačisařola.

Maminka: Pačisařola, ma dara. E škola hiňi but angľuňi.

Učitelka: Tak děti, moc vás tady vítám. Doufám, že na sebe budete hodné. Rodiče vám jistě řekli, co pro vás škola znamená. Já se budu moc snažit, abychom spolu dobře vycházeli.

Učitelka: Chavorale, aven bachtale. Karnav te dikhel, hoj pen rado dikhena. O daja the o dada tumenge phenenas, sar hin e škola angľuňi na? Me tumen savoro sikhavava the šaj amen savore lačhes líkeras.

Maruška: Já jsem Maruška a bydlím nedaleko. A ty?

Josífe: Já jsem Josífe, bydlím kousek od tebe. Moje maminka zná tvoji.

Maruška: Víš co, Josífku. Tady máš pro štěstí slona.

Josífe: Ty jsi, hodná, Maruško. Taký ti přinesu nějaký dárek. Hned zítra.

Maruška: Me som e Marja, bešav na dur adarig. U tu?

Josífe: Man vičinen Jožku, bešav na dur paš tute. Mři daj prindžarel tira da.

Maruška: Džanes so, Jožku. Kadaj tut dav le elefantos, mi tuke anel but bachť.

Josífe: Tu sal lačhi, Maruško. Anava tuke tiš o darunkos. Maj tajsja.

Stranu připravila **Jana Šedivcová**

21

Festival Pražský podzim představil cikánské tance a melodie

Festival Pražský podzim přinesl letos jako každoročně bohatý program pro milovníky klasické hudby.

Na jednom z koncertů se představil také třicetiletý cikánský orchestr

s dvanácti tanečníky Rajkó. Hudební a taneční soubor Rajkó pochází z Budapešti a byl založen již v roce 1952. Jeho cílem je vytvořit příležitost pro mladé romské muzikanty a nadále uchovávat tradiční romskou

hudbu. Hlavním záměrem hudebního souboru Rajkó bylo dostat cikánskou hudbu z hospod na nejvýznamnější světové scény. Soubor předvedl svou hudbu a tanec ve více než stovce zemí celého světa. ■

Výstava o historii Romů v Muzeu romské kultury

Brněnské Muzeum romské kultury hostí v současné době výstavu s názvem Romové v Polsku. V muzeu instalovali díla, která pocházejí ze sbírek Etnografického muzea v Tarnowě. Toto polské muzeum disponuje doposud jedi-

nou stálou expozicí věnovanou Romům, jejich historii a kultuře.

„Jedná se vlastně o expozici panelů, které mají spíše informativní charakter,“ sdělil pro Romano voďi mluvčí Muzea romské kultury Jiří Sýkora. Výstava zahrnuje průřez historií Romů nejen polských, ale Romů

obecně – od odchodu z Indie až po příchod do Evropy. „Samozřejmě nemůže zůstat nezmiňen holocaust a druhá světová válka,“ uvedl dále Sýkora. Výstavu v brněnském muzeu budou moci diváci zhlédnout až do konce roku 2005. ■

Černobílé portréty Chada Wyatta v knižní publikaci

Nakladatelství Argo připravilo při příležitosti vernisáže výstavy amerického fotografa Chada Evanse Wyatta knihu s názvem Roma Rising: Romské obrození. V černobílé publikaci si mohou čtenáři prohlédnout hned všech 88 černobílých portrétů romských osobností, které pořídil americký fotograf v rámci projektu v České republice. Wyatt odstranil konvenční techniku portréту Romů – místo zobrazení exotična a zdůraznění jinakosti představuje české vzdělané Romy v civilním černobílém portrétu plném klidu a respektu. ■

První romská knihovna vznikne v Ostravě

Romani kereka, romský kruh, to je název první romské knihovny, která by měla otevřít své brány začátkem příštího roku. Romská knihovna se stane součástí ostravské Městské knihovny a svým čtenářům by měla nabídnout vše, na co jsou klasičtí návštěvníci knihoven zvyklí.

Krom bohaté nabídky knih a periodik s romskou tematikou bude součástí knihovny také čítárna a internetová kavárna. „Romské děti z obvodu Ostrava-Vítkovice,

kde se bude nová romská knihovna stavět, se už dříve hojně zúčastňovaly programů, které jsme zde připravovali,“ uvedla Miroslava Sabelová, ředitelka ostravské knihovny. „Chceme Romy seznámit s jejich historií a kulturou, svůj prostor bude mít také romský jazyk a zvyky,“ sdělila dále Sabelová, jež chce zaměřit činnost nově vznikající knihovny především na menší děti a hodlá tak klást důraz na podporu čtení a čtenářství jako základu pro další vzdělávání. ■

Zveme vás

Bengas pokřtí své druhé album!

Skupina Bengas pokřtí 7. října 2005 v 19 hodin v pražském klubu ROXY své v pořadí již druhé album, tentokrát s názvem Amen Phiras. Všichni jste srdečně zváni!

Děti potřebují prostor

Monika Kotlářová pochází z Plzně a už šestým rokem pracuje jako asistentka v mateřské škole. Své práci dává maximum, stejně jako svým třem dětem, se kterými žije. Miluje hudbu, tanec a dálkově studuje střední sociální školu.

se potulují po parcích a nudí se. A společenství Začít spolu jejich návrh uvítalo.

Děti potřebují prostor

„Založily jsme taneční kroužek a začaly s výukou,“ směje se Monika. „Dětem jsme nechávali hodně vlastní prostor, byly to deseti dvánáctileté děti a ony už věděly, jak chtějí tančovat. Měly svůj styl, fantazii. Nechaly jsme je být, oni si dělaly samy i choreografii, my jsme je jen sladčovali a vedly. Náš kroužek byl hodně úspěšný na tanečních soutěžích. V Rokycanech jsme například vyhráli první místo, vystupovali jsme také na různých charitativních akcích,“ pochlubila, jak dokázala romské děti skutečně zaujmout a dát jim náplň všedních dní. Pak ale nastala první vlna emigrace Romů do Anglie a děti začaly spolu se svými rodiči odjíždět. Taneční kroužek se rozpadl a Monika Kotlářová byla bez práce.

„V centru se mi ale moc líbilo, zrovna hledali asistentku do mateřské školy, tak jsem si řekla, že to zkusím,“ nevzdala to. V mateřské škole Klubičko byla nejprve na týdenní praxi, a ačkoli nemá patřičné vzdělání, velmi se osvědčila a byla přijata. Dnes pracuje v Klubičku již šestým rokem. „Musela jsem samozřejmě projít řadou školení, počítačových a jiných dovedností. V práci s dětmi je stále co se učit,“ vypráví o své praxi. Loni začala také dálkově studovat střední sociální školu v Praze. „Pustila jsem se do toho proto, abych si zvýšila kvalifikaci a také proto, abych prostě věděla. Abych dokázala odborně poradit. Obrací se na mě mnoho Romů s různými problémy a já nechci jen koukat, chci jim umět poradit.“

Romské Klubičko

Klubičko funguje prakticky jako mateřská škola s převahou romských dětí. „Jsou tu děcka od 3 let do nástupu do školy, v současné době máme 12 dětí a jsme na ně dvě – učitelka a já,“ vypráví Moni-

ka o svém povolání. Děti v téhle školce neplatí žádné poplatky, rodiče jim hradí jen obědy. „Pocházejí většinou ze sociálně slabých rodin. Do školky chodí třeba špinavé nebo bez svačiny,“ dozvídám se i o stinných stránkách tohoto povolání. „Já pak tyhle problémy řeším s rodiči,“ směje se. „S některými to jde snáz, s jinými je hodně práce. Za ta léta jsem zjistila, že dítě musíte rodičům chválit, tak si je získáte. Vždycky se na dítěti něco najde, co se dá pochválit. Když dítě zlobí, je to normální. Máme tu i děti, které jsou doma hodně zlobivé a tady ve školce jsou to zlatíčka,“ říká asistentka.

O romskou školku je velký zájem, ale bohužel má omezenou kapacitu. Více dětí se sem prostě nevejde. „Za dobu mého činnosti odešly do zvláštní školy jenom tři děti, ostatní šly bez problémů do základní školy. Sledujeme osudy těch dětí a je to krásný pocit, když vidíte holčičku, která má samý jedničky,“ hrdě vypráví Monika a holčičku mi ukazuje na fotografii.

Monika Kotlářová je veselá a milá žena a skutečně z ní vyzařuje, že děti velmi miluje. Krom toho má samozřejmě jako každá Romka ráda hudbu a tanec. „Miluju koncerty a zábavy, krom toho taky moc ráda vařím. Nedělám ale klasická romská jídla, mám ráda spíše minutky, vymyslím si sama recepty, a když se to pak povede, je to bomba!“

Musela jsem hned pracovat

„Naši pocházejí ze Slovenska, ale já už jsem se narodila tady v Plzni,“ začala své vyprávění Romka Monika Kotlářová.

„Mám jenom základní školu. Po škole jsem se chtěla jít učit krejčovou, ale naši mi to nedovolili. Říkali – půjdeš do práce – a hotovo,“ vypráví trochu posmutněle. Po základní škole začala ihned pracovat ve škodovce, uklízela. Nejprve úplně zadarmo, po třech měsících za 720 korun měsíčně. „Pět set jsem dávala hned mámě, nezůstalo mi skoro nic,“ povídá o svých začátcích v zaměstnání.

S manželem se seznámila v necelestých osmnácti. „Měla jsem dvě holky za sebou a pak ještě kluka, takže mám tři děti a jsem v současné době šťastně rozvedená,“ směje se Monika a je na ní vidět, že své děti skutečně miluje.

Co je to rasismus?

„Po mateřské dovolené jsem zametala u jedné firmy. Chvilí jsem taky pracovala v potravinách jako pomocná síla, občas jsem ale i prodávala. Když to zjistil vedoucí, vyhodil mě. Mezi lidma prý nemám co dělat, mám jen uklízet. Tenkrát jsem ani nevěděla, co je to rasismus. Za komunismu nikdo nevěděl, co je rasismus. Věděli jsme jen, že je někdo dobrej nebo špatnej.“

Novou práci začala shánět, když měl nejmladší syn nastoupit do školky. V Plzni tehdy začalo působit společenství Začít spolu, které se věnuje převážně mladým Romům. „S kamarádkou Danou se nám už dlouho v hlavě rodil nápad, že bychom chtěli vést nějaký taneční kroužek pro romské děti. Tak jsme tam zašly a přednesly náš nápad,“ vypráví. Chtěly prostě využít čas dětí, kteří

S dětmi

Ján Cibula (nar. 7. 1. 1932)

Mezi nejvýznamnější postavy mezinárodního romského hnutí patří od 70. let 20. století rodák ze slovenského Klenovce, lékař Ján Cibula, který od roku 1968 žije ve Švýcarsku.

Jeho otec byl muzikantem a Ján Cibula se narodil 7.1.1932 v romské osadě v Klenovci. Jako nadaný žák začal v době druhé světové války, za ztížených podmínek, studovat na gymnáziu. Tehdejší klerofašistický slovenský režim zakazoval Romům cestování veřejnými dopravními prostředky, a tak musel Cibula „načerno“ jezdit vlakem do školy. Ani za takových podmínek však školu nepřestal navštěvovat.

V letech 1951–1957 vystudoval medicínu v Bratislavě. V roce 1961 byl promován doktorem medicíny a působil jako lékař (mj. dlouhodobě pobýval v tehdejší Německé demokratické republice). Ján Cibula patřil do generace Romů, které se otevřely možnosti ke studiu díky nástupu komunistického režimu. Velmi brzy se ale mezi těmito mladými Romy začala formovat myšlenka na uplatnění národnostních požadavků. Příkladem mohou být na počátku 50. let snahy Orientálního ústavu Československé akademie věd, které vyústily v několik setkání a konferencí, na nichž se sešli nejen úředníci a vědci z řad majority, ale také mladí romští studenti. Tyto snahy byly po přijetí zásad stalinské národnostní politiky ze strany státních orgánů odmítnuty. V roce 1968 emigroval Ján Cibula z osobních důvodů do Švýcarska, kde musel znovu vystudovat medicínu, a kde od roku 1973 do

Delegace Mezinárodní romské unie (IRU) při slavnostním přijetí do OSN. New York, březen 1979.

roku 2001 provozoval soukromou lékařskou praxi v Bernu. Od počátku 70. let začal být také aktivní ve vznikajícím mezinárodním romském hnutí a stal se jednou ze zakládajících osobností Mezinárodní romské unie (IRU).

Ján Cibula se zúčastnil v roce 1971 prvního světového kongresu Romů ve Velké Británii. Spolu s Jarko Jovanovićem (Rom z Jugoslávie žijící v Paříži) je spoluautorem hymny mezinárodního romského hnutí. Při zakládání Mezinárodní romské unie se podílel na vzniku jejích stanov (za spolupráce s M. Holomkem a A. Facunou z tehdejšího Československa). Na základě těchto stanov byla Mezinárodní romská unie v roce 1977 formálně ustavena.

Vrcholem jeho práce se stalo v roce 1978 na kongresu v Ženevě jeho zvolení do čela Mezinárodní romské unie. Také jeho zásluhou byla potom tato organizace v březnu 1979 přijata do sekce nevládních organizací při Organi-

zaci spojených národů. Aktivní v této problematice zůstal až do současnosti. Zároveň se svou politickou aktivitou nadále provozoval lékařskou praxi.

Spolupracoval také se vznikajícím hnutím švýcarských Romů resp. tzv. Jenischů (český ekvivalent tohoto slova je světský), jejichž původ bývá odvozován ze smíšení romských a neromských kočovných skupin, především v 17. století. Jedná se tedy o skupinu „tradičních“ švýcarských kočovníků. Za svou činnost na mezinárodní i místní úrovni byl v roce 1985 oceněn Kulturní cenou města Bernu. Po Albertu Einsteinovi se stal druhým cizincem, který toto ocenění dostal. V roce 2001 byl také navržen jako jeden z kandidátů na Nobelovu cenu míru. Mimo to se také dostal jako slavný rodák do slovenských encyklopedií.

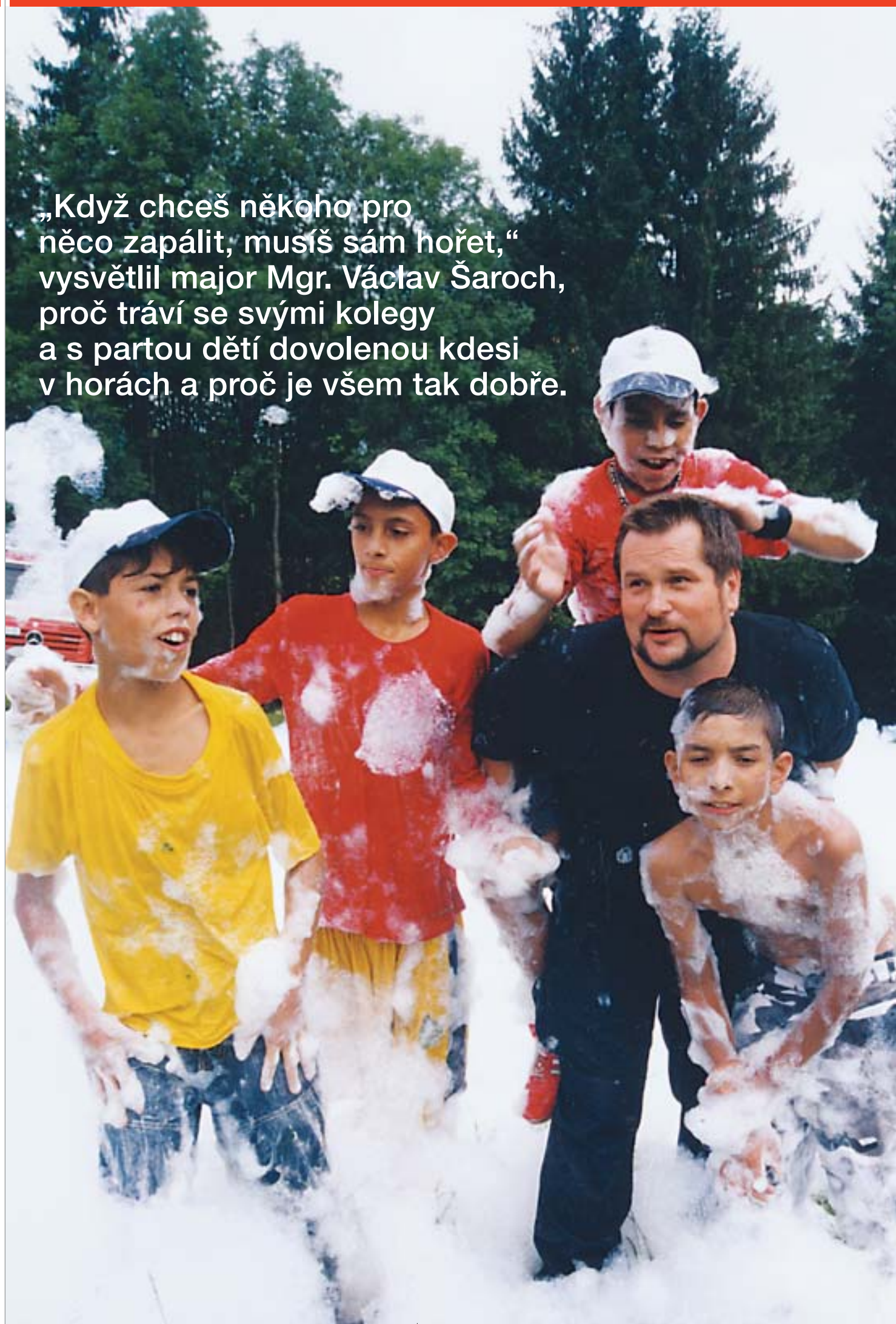
Po celý život je Ján Cibula zapáleným hudebníkem-houslistou. Dodnes žije jako důchodce v Bernu ve Švýcarsku. ■

POUŽITÉ ZDROJE

www.romove.cz
www.romanohangos.cz
 Guy W. (ed.), Between past and future. The Roma of Central and Eastern Europe, University of Hertfordshire Press 2001

„Když chceš někoho pro něco zapálit, musíš sám hořet,“ vysvětlil major Mgr. Václav Šaroch, proč tráví se svými kolegy a s partou dětí dovolenou kdesi v horách a proč je všem tak dobře.

Strýčkové policajti

Kousek snu

Jeseníky. Přeskrtnutá cedule s názvem Česká Ves, pak pár set metrů kamenitá cesta. Za potokem a za houštinami ohrada se stádem koní, nad ohradou brána s nápisem Orlí ranč. Jak se ten kus moravské země jmenuje, tak i vypadá. Kromě koní je tu ještě několik baráčků jak vystřižených z kovbojky z Divokého západu. Největší z nich se pyšní jménem Saloon.

Na louce za westernovou romantikou se ozve střelba a nějaký hafan cosi hlasitě komentuje. Nejde však o hádku rozvášněných zlatokopů, nýbrž o vzorovou ukázkou výcviku zadržení pachatele. Pachatel, šerif-strážce zákona i pes, který se právě zahryzává do vycpaného rukávu, patří do „arzenálu“ Policie České republiky. Opodál akci bez dechu sleduje červeno-žluto-modrý houf dětí. Asi nějaká akce pro děti úspěšných podnikatelů, řekl by kolemjdoucí. Mýlíka! Jde o partu romských dětí ze sociálně slabých rodin. Nápad uspořádat pro ně krásný konec prázdnin se zrodil v hlavě romské koordinátorky z magistrátu v Karvině, paní Aleny Kissové.

Peníze až na prvním místě?

Od nápadu k realizaci byla cesta krkolomná.

Začalo to vlastně iniciativou policistů za severní Moravy. Na jaře letošního roku zorganizovali seminář pro pracovníky, kterých se nějakým způsobem dotýká otázka postavení Romů ve společnosti.

„Policie je stále organizovaná na základě bývalých okresů, takže se podařilo seznat zástupce organizací, kteří by se nyní jinak těžko sešli. Byli tam zástupci ze státní správy i ze samospráv měst Karviná, Havířov, Bohumín, Orlová, dále jsme pozvali lidi z občanských sdružení,“ říká styčný důstojník pro problematiku menšin a svým způsobem karvinský romský policejní guru major Mgr. Václav Šaroch. Na konferenci přednesli severomoravští policisté a občanské sdružení Vzájemné soužití projekt Společný svět, který se snaží o integraci sociálně znevýhodněných skupin obyvatel do společnosti.

V rámci setkání se hodnotila loňská úspěšnost dvou dětských táborů pro malé Ostraváky, které pořádalo Vzájemné soužití, občanské sdružení vedené Kumařem Vishwanathanem, a na nichž

také participovali policisté se svým programem.

„Na konferenci mě napadlo, že by bylo dobré zorganizovat podobnou akci pro „naše“ děti,“ říká Alena Kissová, romská koordinátorka z magistrátu v Karvině a dnes už i hlavní organizátorka tábora v České Vsi. Nápad výborný, i nadšenců ochotných se zapojit bylo dost, ale klasicky chyběly peníze. Nakonec se magistrát rozhodl uvolnit z fondu prevence kriminality devadesát tisíc korun pro bonbonkový tábor.

„Zřejmě ty tisíce ani všechny neutratíme,“ doufá Václav Šaroch, již zmíněný policejní major a zároveň spoluorganizátor akce.

Když peníze přišly, přišla i velká radost, ale také kupa starostí. Bylo potřeba najít vhodné místo a vytipovat správné děti.

Místo konání opravdu nebylo možno vybrat lépe. Prožít týden na opravdovém ranči je určitě sen každého kluka i dívky. „Já to tam znám, já dělám trochu do westernu,“ přiznává Václav Šaroch a je jasné, že jemu nebylo vybrané místo rozhodně proti srsti.

Policista-kamarád

„Chtěli jsme, aby šly tyto děti příkladem, takže jsme eliminovali děti s nějakými kriminálními delikty. Při výběru nám hodně pomohli terénní sociální pracovníci a vedení dvou karvinských škol, ZŠ Družby a Komenského,“ chválí spolupráci Alena Kissová. „Měli jsme pouze dvacet dva míst, takže výběr byl pečlivý.“ To ovšem neznamenalo, že se mohli zúčastnit jen sami „slušáci“, k dětství živost prostě patří. Ostatně pro krocení eventuálního nepatřičného chování byli na táboře opravdoví machři, kromě Václava Šarocha ještě dva další policisté. Zasahovat však vůbec nemuseli...

„Organizátorům jsme nabídli, že jako policisté do akce vstoupíme, že dětem umožníme kontakt s policií, ale jinak, než jak ho znají z běžného života. A o tom to vlastně je. Důležité je to i pro druhou stranu, aby policisté poznali, že to s romskými dětmi jde a že jsou skutečně velice dobré i na táboře,“ doplňuje major Šaroch, jenž jako dítě vyrůstal v Orlově mezi romskými kamarády.

Na začátku prý měly děti před policisty na táboře jistý respekt, ale to se záhy změnilo v kamarádství. „Mohu dát krásný příklad. Jeden náš kolega přijel v civilu a pak si oblékl uniformu. A děti přišly za

vedoucí a říkaly: On byl předtím člověk a teď je policajt. Byl to pro ně šok. Dneska už je pro ně prostě strejda.“

A co na to děti?

Než se uvařil oběd, hasiči – další skupina zapojená do akce – vyfoukali pro děti horu hasicí pěny. Uložit nějaké rozdováděné dítě, aby řeklo pár slov, bylo nelehké. Daniel Dirda téměř za běhu stačil prohodit: „Původně jsem si myslel, že nám tu budou vykládat o zatýkání a vůbec že to bude spíš poučování. Ale policajty jsem měl rád už předtím.“ Absolutně spokojený je i Patrik Oračko, který má má zkušenosti už z loňského roku z jiného tábora. Děti se překřikují, což tu je nejlepší. Jednomu se nejvíce líbí jízda na koni, jiným právě ukázky práce policistů, záchranářů nebo hasičů. Obrovský úspěch měla vystoupení Petry a Reného Jazzy Michálkových, evropských mistrů v umění práce s bičem.

Prý se tu konala i táborová SuperStar. Vyhrál bezva kluk František Chudý. Možná to byl nejlepší večer vůbec. Zmíněný Saloon totiž slouží i pro veřejnost, a SuperStar tedy měla další netáborové diváky. A návštěvníci Saloonu byli nadšeni. „Ty děti jsou fantastické!“ pochvalovali si vystoupení malých Karviňáků. Jeden místní podnikatel dokonce všem dětem koupil zmrzlinu.

Navrch děti ještě předvedly, jak se na táboře zdokonalily v tanci a zpěvu. V tanci naprosto excelovala Pamela Rambalová, ale dobří byli všichni. Prý stejně jako ve škole.

Spokojen byl i majitel ranče pan Orel. Romské děti ho tak nadchly, že uvažuje o tom, že by pro ně rezervoval ranč na celý příští srpen.

Tečka nebo spíš tři tečky

A to není vše. Duchovní matka akce paní Alena Kissová i major Václav Šaroch si cení silící spolupráce s rodiči. Ještě před táborem jim na schůzce představili místo pobytu a celý program a teď je zase čeká večer s promítáním fotografií z akce.

A příští rok snad další tábor nebo tábory. Záleží na penězích. Rodiče nemuseli platit vůbec nic. Příště už zřejmě nepůjde jen o romské děti, ale i o další děti, které rodiče nemohou vzít třeba do Chorvatska. Místo toho budou mít prázdniny na Divokém západě s prima šerify.

Organizátorům a hlavně Aleně Kissové patří obdiv, ale i omluva, protože jak ona sama později řekla: „Není důležité, kdo to vymyslel...“ Byla tak skromná, že unikla i objektivům novinářských fotoaparátů. ■

1 Romaňi verzija

2-3 O ačhibena

**O pietno aktos andro Hodoninos kaj kidenas upre le manušen andro koncentračno (buťakero) tabo-
ris/Zdeněk Ryšavý, ČTK**

Pro than kaj has andro dujto baro mariben o taboris vaš o Roma andro Hodonín u Kunštátu, kerde o pietno aktos u thode paš o baro bar (památ-
ník) o venci. O rašaj phenelas e omša vaš o mule. O manuša gondolíne-
nas pal le manušengero pharipen andro taboris andro dujto baro mariben.
Avle vaj šelthebiš manuša, the has maškar lende the o ombudsmanos
o Otakar Motejl, o šeralo khatar o Společenství Romů na Moravě o Karel
Holomek. E omša phenelas o rašaj František Lízna. E pieta vaš o mule
romane manuša has kerdí pro hedšos Žalov.

O K.Holomek delas duma pal e nalači legislativa andre oda, sar pes del
o „odškodnění“ (o love) le manušenge, so has marde le holokaustoha.
Phend'a, hoj le efa ezera romane manušendar, so phučenas vaš o love,
chudle o „odškodnění“ ča trin procenti manuša. Andro taboris kidenas
upre o romane famelí khatar e Morava, u kajso taboris has tiš predal
o Roma pal o Čechi andro Lety u Písku. Le Romen bičhavenas andro
tabora o četňika (žandara), bo has ajso lil (supisos), kaj randenas savore
„Cikáni, cikánští míšenci a cikánským způsobem kočující osoby“.

Andro romano taboris, sar les vičinenas andro Hodonín u Kunštátu na
Moravě, has le beršendar 1942 andro berša 1944 vaj 1300 moravske Roma. Akor odoj muľa 194 Roma. Aver
824 Romen liğende o trasporti andro koncentračno taboris kije Osvjenčina. Palis andre Osvjenčina bičhade
the le Romen khatar o Hodoninsko taboris. Kaj terđolas o taboris, hin akana o rekreačno than the o kupalis-
kos.

E unikatno romaňi sklěpa Romen imar na bikenavkerela/E Jana Šedivcová

E Nerudovo ulíca 32, bare literi GYPSY GALERY the e figurina pre savi pes na del te bisterel e Aranka, upre
urđi andro roklí, the pre late but mirikle. Romaňi muzika, bare šukar buťa le romane manušendar, purane
romane buťa. E sklěpa savi nane te dikhel űikhaj andre maškarutňi Evropa. Kada savoro imar na ela. E sklě-
pa has phundradí ča andro ochto septembris u akana la imar phandle andre.

„E sklěpa na zarodel o love, űikda latar o love na has,“ phend'a vaš o Romano vodí e Hana Frišenská khatar
o jekhetaňiben R-mosty. Joj korkori kajsi sklěpa kamelas te phundravel.

„Trin berš denas pre sklěpa o love o sponzori, the akana imar le sponzoren na rak-
hľam,“ phend'a. Problemos has oda, hoj kampelas te poťinel but love vaš o than, bo e
sklěpa has pre baro lukrativno than andre Nerudovo ulíca. E Frišensko phenel, hoj pre
aver na kajso lukrativno than bi andre sklěpa but manuša na avenas. „Te kamas te
sikhavel o barvalipen, so hin andre romaňi kultura, ta kampil oda te kerel andro loka-
liti, kaj phiren but manuša.“

O Romen kerde jekhetanes o jekhetaňiben R-mosty the o Slovo 21 the o Muzeum
romské kultury Bernate.

O chorvatsko maľaris o Dinem Čečem maľind'a e sklěpa avri pro motivi le hirošne
romane maľaristar, so les vičinen Rudolf Dzurka. Andre sklěpa o manuša šaj dikhle e
kolekcija pal o purane romane buťa. Le romane chartengeri buťi, khude košara, kori-
tarske buťa khatar e Podčičva pre maškarutňi Slovensko, o popki, so kerde o roma-
ne džuvľija, o khosne, save maľinde o Romňija. Ko andre sklěpa avelas, ta šaj peske
cinelas e romaňi muzika pre CD the but gende (knižki) pal o Roma. O CD le romane
bašavibneha pen mištes bikenenas, sar phend'a e Frišensko. But manuša andre sklěpa avle ča te dikhel,
u vašoda e sklěpa but love na zarodelas.

„Šoha űikda na kamahas andre sklěpa te bikenel aver artiklos, sar romano. Na kamahas te bikenel o rusika
čapki, ča vaš oda, kaj te hin amen o love. Kajča žužes romano sortimentos našti zarodel love pre sklěpa and-
re Nerudovo ulíca,“ phend'a kije e Frišensko.

„Pre romaňi sklěpa na kamas te bisterel,“ mekh phend'a. O jekhetaňiben R-mosty akana mangel o love khatar
o evropsko fondos, save kamel te del andro projektos pre romaňi literarno kavariňa. „Te amen ela bacht, ta e
romaňi sklěpa šaj avel andre literarno kavariňa,“ phend'a e Hana Frišenská. Užaraha sar savoro avela. Te ena
o love pro projektos, ta e sklěpa Romen ačhela. E sklěpa has predal amende o than, kaj pen le romipneha
ašarahas!

Šaj pen dovakeras? O Del džanel, hoj na.../E Jana Šedivcová

Olomucate has imar trito cikne naciengero festivalos, savo vičinen Umíme se domluvit. Bavinenas odoj the
o fotbalis. Pre jekh sera o Roma khatar o Společenství Romů na Moravě, pre aver o manuša khatar o Olo-
mucko magistratos. Sar bavinenas, ta pen chudle te halasinel. „Vareko phenel, hoj perše pen chudle te hala-
sinel o manuša khatar o magistratos,“ phend'a e Renata Köttnerová, e romaňi koordinatorka pal o Olomucko
krajos. Aver manuša phenen, hoj jekh uradňikos ispidľa le Romes, savo les demaďa andre meň. Palis pro iħris-
ko chudle te denašel o fotbalove fanuški – vaj penda džene, maškar lende the o Roma, u chudle pen te marel.

„O manuša khatar o magistratos has kore mate,“ phend'a vaš o Romano vodí o Karel Holomek, so kerel le šera-
les andro Společenství Romů na Moravě. „Na kampil savoreske te paťal, te bi džanas pro iħriskos penda manu-
ša, ta o aver dujšelthependa manuša, so odoj has, bi len dikhle.“ Phend'a e Eva Kacanu, savi e akcijska organizinda.
Sar aviľa le motorenca le foroskeri policija, ta kamelas e buťarka khatar o Společenství Romů na Moravě, mi
dikhen, či o sportovci pile e paľenka. O buťara pal o magistratos chudle te prastal het. „Amare čhave, hin len-
ge 16-tar dží 18 berša, e paľenka na pijenas,“ phend'a o Karel Holomek. „O manuša khatar o magistratos pen

ladžandile, hoj khelena avri o romane čhave, u na likerenas pengere emociji,“ phend’a paše mekh e Kacanu. Duj nekhbuter choľamen sportovcen ila e policija, u e kauza rodkerena avri sar o prestupkos. O medija, Čechike the khatar o aver štati pale sikhade, hoj pal o Roma den duma ča akor, sar hin varesavo incidentos. Te bi pen pro festivalos Umíme se domluvit na chudle o manuša te marel, ňiko bi pal kajsi sportovno kulturno akci-ja e duma na delas. O organizatora anglal la romaňa koordinatorkaha, so la vičinen Renata Köttnerová, kamen te sikhavel, hoj o Nedělní Blesk, na diňa o objektivne informaciji. „Na kamenas te šunel soduj seri andro inci-dentos, the maj randle o naobjektivno hiros,“ andre ruš phend’a e Köttnerová. „O krajos na kamel pre kajse akciji te del e rezignacija, bo hine but anglune,“ phend’a o čhibalo pal o Olomucko magistratos o Tomáš Kocych.

4-5 Le čhoneskeri reportaža

E Jana Šedivcová/Anglal has o lav

Andro plzeňsko křesťansko centrum Logos o manuša na užaren, so dikhena: Andro ciknoro kher nane o sochy le sunte manušendar, nane odoj o biblicko sikhaviben, ale hin odoj o klavesi, e gytara the e bubna. Pre natradično omša tumen vičinel a mari reortaža. O jekhetañiben na perel tel ňisavi cirkva, phiren odoj nekh-buter o Roma, ale tiš o Gadže the o Činana. Hin odoj zoraes te šunel e muzika, u tiš pes odoj khelel.

6-7 Komentimen ačhiben

E Simona Cigánková

Sar vareko phenel o lav terorista, ta but manuša dikhas le muslimske ekstremistos. But manuša na džanen, hoj ke Evropa hin akana vaj pandž evropske teroristické organizaciji. Šaj amen murdaren o teroristi andre Čechiko republika? Daran olestar o manuša?

8-10 E Jana Šedivcová/O šegitišagos, so džal la modaha

Agorutno kurko andro prazdñini džalas andro čechike fori e charitativno akciya, vaš o organizaciji, so šegeti-nen le manušenge.

Bikenavkerkernas pes o farebne plastove naramki pro vast. Ko peske cinda o kalo naramkos, ta šegitinda amare jekhetañibneske Romea pre sikhľaribneskere projekti the pro amaro žurnalos.

11 O športos

E Lenka Kučerová/E Romana andro parno

Bruntaloste uľol jekh športovno talentos pal aver. Andre oka numeris randahas pal e karatistka the akana randas pal e dešťetrine beršengeri tenistka. Andre luma nane but romane športovci, ta dik-haha, či o športovci le Bruntalistar kada na visarena. E Romana bavinel o tenis imar štar beršendar. Akana la hin the lakero treneris. Duminas, hoj džala dureder, upreder, bo imar akana hiňi pro anglu-ne thana andro but kategoriji.

12 Aktualnones

Kisitinda Zdeněk Ryšavý

O aktualiti anen o informaciji pal o nevo internetovo radios, savo andre Australija phundrade o roma-ne emigranta khatar o Čechi the pal e Slovensko.

13 O komentaris

E Jarmila Balázová/E dar sar e epidemia

Sar has o socialismos, ta romane gava has nekhpašeder pre Slovensko, u pro Čechi has ča o Chánov. Aka-na o obciiji traden le čore manušen te bešel, nekhbuter le Romen pal o fori the pal o gava, u avka pen keren o neve getha. Te kavka bešen jekhetanes but čore manuša, ta hin maškar lende o infekčne nasvalipena, epi-demiji, the upreder odoj ela e dar sar e epidemija. E dar džal olestar, hoj maškar o segregovane manuša šaj aven bare problemi le drogenca, la agresivitaha the la kriminalitaha.

14-16 So hin učardo**O Tomáš Bystrý/Vareso pre oja Medugorije hin**

Cikno čoro gavoro Medugorije andre Bosna the Hercegovina sako prindžarel pal oda, hoj odoj dihkla la Paňinko Marija. Akorestar oda hin hirošno sunto than, kaj phiren o čechike the o slovenska manuša, so paťan le Devles. Pro prazdnini odoj gejšas tiš amaro nekhterneder kolegas le manušenca khatar o Bardějovos. So odoj dihkla, penge šaj genen andre Romano vodi.

17 E Jana Šedivcová/O portreti (podobenki) pal o romane manuša pre Pražsko hrados.

O portreti romane bare manušenca, save hine thode avri andro letohradkos la kraľov-nakero, so la vičinenas Anna, kerďa o hirošno americko fotografos o Chad Evans Wyant. Pal e vistavka Roma Rising (romano uprehazdlipen) bajinen jekhetanes le pre-zidentoskeri romňi e Livia Klauzová the o Svatopluk Karásek, so zaačhel le manušen-gere čačipena. E Livia Klauzová phendfa, hoj kada projektos lake has pre dzeka. Mištes pes džanel, hoj hin la amala maškar o Roma, the hoj rado khelel pro romano bašaviben.

18 Amare jakhenca**O Tomáš Bystrý**

Jekh akcija andre savi pen thode the o politikara andre kada l'inaj e Czechtek, pes dochudla tiš andro amaro žurnalos. O mediji randenas pal oda, sar pen halasinenas o technara la policijaha, the nevo drom andre ajse akci-ji rodena the o politikara. E rubrika amare jakhenca tumenge phenela, so upre phenen o terne manuša, the savo hin nazoris le Jiří Kopalis, khatar e Liga lidských práv. So palal duminen tumen korkore?

20 E huďebno recenzija**E Kateřina Andršová/Martin Lubenov Orkestar**

Nevo albumos Dui droma la bandatar Martin Lubenov Orkestar, savi maj interesinďa savore manušen pre kadaberšeskero festivalos Khamoro, kerela loš le odborňikenge the le lajikenge. Ko kamel o džezos the e world-music, ela lošalo. Ko kamel e tradično balkansko bašaviben, ta pro album les tiš rakhela. Ko kamelas, ta peske imar o albumos cindfa, u tumen te kamena, penge tiš šaj cinen.

21 O kulturne sklenčini

Ostravate keren e perši romaňi knihovňa, the Bernate šaj džan te dihel pre ekspozicija pal o Roma, sava ande khatar o polsko Etnograficko muzeum andro Tarnowos. Pre festivalos Pražský podzim baša-vela o romano orchestros o Rajkó.

22 Džas pal o romano vodi**E Jana Šedivcová/Kampel le čhavorenge te del lengeru than**

La Monika Kotlířová khatar e Plžňa hin bari lačihi buťi. Phirelas ča andre zakladno škola, aľe hin la buťi, savi kamel te kerel. Vareko šaj mukhel tele o muj. Kerel le romane čhavorence andre mateřsko školka Klubčko, the paš oda mekh študinel e maškarutňi socialno škola Prahate. Maškar o čhavore lake hin nekhfe-der. Sar sako Romňi but kamel e muzika the o kheliben, the tiš likerelas le čhaven andro khlelbnasko grupa u khelenas avri o suťaži andro kheliben.

23 O romane bare manuša

O Petr Lhotka: Ján Cibula

O doktoris Ján Cibula bešel le beršendar 1968 andre Švajcarsko. Uliřa andro romano gav pre Slovensko, the phares phirda avri andro dujto baro mariben o gymnazijum. Andro 50. berša kerďa e promocija pro doktoris, the kerelas buťi Bratřislavate the andre NDR. Perelas andre terňi romaňi generacija, savake šegitinde o komuňisti, aľe takoj leske has pre godi le Romengero dživipen. Andro berša 1968 denařla andre cudzina, the thodfa o vast paš oda, sar pes kerelas e Maškarthemutňi romaňi organizacija. Buter pal kada baro hirošno manuš džanena, sar genena e rubrika Romane bare manuša.

24-25 Lenka Kučerová/Policažno taboris

O policajta khatar e upruňi Morava kerde kada berš o seminaris vaš o manuša, save keren andro obori, kaj keren buťi le Romenca. Te pes phenelas, save has o duj tabori vaš o cikne Ostravaka andro oka berš, avľa pre godi la romaňa koordinatorkake, so la vičinen Alena Křssová khatar e Karvinná, te kerel kajso taboris the predal o romane čhavore. O love pen rakhle andro fondos, so hin pre prevencija andre kriminalita, the o veduce pro taboris kerenas o manuša khatar e Policie ČR. O taboris has but šukares kerdo, the so pes odoj sa ačhiřa, tumenge šaj genen pro seri 24 the 25.

30-32 Romaňi sumarizacija

e angluňi sera foto e **Lenka Kučerová**

Paluňi sera foto e **COOLHELP a studio Migren®**

E sumarizacija kisitinda e **Dagmar Hofmanová**, andre romaňi čhib thodfa

e **Eva Daniřová**

FOTO: MUZEUM ROMSKÉ KULTURY

*Milena Hübschmannová * 10. 6. 1933 † 8. 9. 2005*

Příští číslo bude z části věnováno památce Mileny Hübschmannové

COOL+HELP[®]

Koupí černého náramku podpoříte naše sdružení Romea
Výtěžek poslouží na přípravu článků s antidiskriminační tematikou pro nejčtenější časopis a server o Romech www.romea.cz

Děkujeme všem, kteří si koupili černý náramek na podporu sdružení Romea. Náramky si můžete objednat pomocí internetu na adrese www.coolhelp.cz nebo zakoupit ve vybraných obchodech.

Sít' mateřských center

na vydání publikace metodiky
zakládání a vedení mateřských
center
www.materskacentra.cz

Hnutí duha

na program obnovy zdravých
a přirozených lesů v ČR
www.hnutiduha.cz

Nadace na ochranu zvířat

na záchranu týraných
a opuštěných zvířat v ČR
www.ochranazvirat.cz

Nadace Naše dítě

na kampaň Stop násilí na
dětech,
na pomoc dětem,
kterým je ubližováno

Romea

na přípravu článků
s antidiskriminační tematikou
pro nejčtenější časopis
a server o Romech
www.romea.cz

Nadace pro transplantace kostní dřeně

na financování vstupních testů
dobrovolných dárců
www.kostnidren.cz

Liga za práva vozíčkářů

na odstranění
architektonických bariér
v českých městech
www.ligavozic.cz

Ennii

na podporu a zlepšení
prostředí pro sport
a rehabilitaci
handicapovaných dětí

Zdravotní klaun

na zajištění pravidelných
psychosociálních programů
pro děti v nemocnicích
www.zdravotni-klaun.cz

Drop in

na dekriminlizaci marihuany
a poradenské služby
www.dropin.cz